

L I E T U V I U
DIENOS

STASYS KAŠAUSKAS,
Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Deputatas

LITHUANIAN DAYS

MARCH

1991

1991 M. KOVO MĖN.

“Lietuvių Dienų” skaitytojus atsiprašome, kad dėl redakcijoje ir administracijoje vykstančio persiorganizavimo sekančių numerių išleidimas gali susitrukdyti.

ALTo sudaryta lietuvių delegacija Atstovų Rūmuose minint Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 73-jų metų sukaktį, 1990 m. vasario 20 d. Iš k.: E. Genienė (JBANC atst.), A. Pakštienė (LB pirm. Wash. D.C.), B. Čikotas, dr. E. Armanienė (VLIKo atst.), kongr. F. Annunzio (pravedęs minėjimą Atstovų Rūmuose), J. Čikotienė (VLIKo reikalų vedėja), Atstovų Rūmų pirm. Tom Foley, prel. D. Pocus (Kearny, N.J. sukalbėjęs invocaciją), M. Samatienė (Lietuvos atstovybės atst.), Amerikos Balso atst. Kasparas, J. Bobelis (VLIKo ir ELTA atst.), inž. A. Pautienis (Cleveland ALT sk. pirm.), dr. J. Genys (Wash. D.C. ALTo atst. ir delegacijos vadovas), L. Stukienė (Vyčių atst.) ir A. Nekrošis (Kearny N. J. Lietuvių parapijos atst.).

The delegation of Lithuanian American Council at the commemoration of the 73rd anniversary of the Declaration of Lithuanian Independence at the House of Representatives in Washington D.C. on February 20, 1991. From the left: E. Genys (JBANC), Audrone Pakstas (Lith. American Comm. of Washington D.C.), B. Cikotas, Dr. Elena Armonas (VLIKas), US Rep. F. Annunzio (organizer of the ceremonies), Janina Cikotas (manager at VLIKas), Speaker of the House T. Foley, Msgr. D. Pozius (Kearny, N.J. gave invocation), Maria Samatienė (Lithuanian Legation), Kasparas (Voice of America), J. Bobelis (VLIKas and ELTA), Eng. A. Pautienis (Lith. American Comm. of Cleveland), Dr. J. Genys (ALTas delegate from Washington D.C. and the chairman of delegation), Loretta Stukas (Knights of Lithuania), and Ale Nekrosis (Lithuanian parish at Kearny, N.J.).

LIETUVOS VARDAS

Lietuvos istorija turi savyje, kaip ir kitos pasaulio tautos, atėję iki valstybingumo fazės, didybės ir nuopolio, atgimimo ir vegetacijos, laisvės ir vergijos, džiaugsmo ir skausmo laikotarpių. Tokie yra istorijos dėsniai. Kiekviena tauta turi savo likimą. Savo kelią į pakalnę ir savo triumfo viršūnę.

Viena iš didingiausių Lietuvos kultūrinio ir politinio gyvenimo viršūnių yra jos po I-jo pasaulinio karo atsikūrusios Lietuvos dviejų dešimtmečių gyvenimas; ir vienas iš skaudžiausių — po 1940 metų draugiškos sovietų okupacijos prasidėjęs vergijos, genocido, teroro, trėmimų ir tautos agonijos pusšimtis. Pavergėjo vadinamas “išvadavimu” JAV ir kitų didžiųjų valstybių niekad nepripažinta okupacija.

Ko neišveikė germaniškieji kryžiuočiai, eidami su kryžiaus ženklu neva krikštyti pagoniškujų lietuvių tą fašistinis Hitleris vos keletą metų primynęs nacinės ekspansijos į Rytus batą, savo kolonizatoriams davęs valią užimti Lietuvos žemes, steigti savo dvarus, pasiekė daugiau negu jo pirmtakūnai per dešimtmečius. Lietuvos jaunimas, stojęs į vokiškuosius dalinius neva kovoti prieš komunizmą, Lietuvos inteligentija, išvežta į sunaikinimo lagerius, turėjo patys save pasmerkti mirčiai ir išnykimui, palikdami laisvą kelią Europos vaduotojui nuo raudonojo siaubo, pasiduodami rudojo fašisto žvėriui.

Lietuvos jaunimas, įtrauktas į SS dalinius turėjo pats sau pasirašyti mirties dekretą. O kai

ta operacija nepavyko, jos feldfebeliai ėmė neklaūzadas čiupinėti nuogais nagais, be jokių diplomatijos pirštinių. Tegu kalba dokumentai. Jeckeln — SS — Obergruppenfuehrerio slap-tam rašte Lauko Komandos Reichsfuehreriui — SS, 1943 m. bal. 1 d. rašė: *“Lietuvoje iki šiol yra įvykdyta kaip seka: uždarytos visos aukštosios mokyklos, suimti 3 generaliniai tarėjai ir 89 intelektualai iš rezistencinio rato...”*

1944 m. balandžio 20 d. rašte Ostlando komisarui Fuehrerio štabas referavo: (čia paduodami tik skaičiai, ne visas tekstas) *“Rekrutuoti 30,000 į aviaciją (atlikti per 40 dienų); rekrutuoti 50,000 lietuvių šiaurės armijų grupei; verbuojant, tuo pačiu surinkti 60,000 Reichui darbininkų, iš jų 30,000 moterų...”*

Kai visa tai bus atlikta, Reichas duosias leidimą steigti savus karinius dalinius.* Lietuviai pasipriešino. Pareigos Reichui neatliko. Įtūžęs Jeckeln’as parašė:

“Lietuvos senieji generolai išsigeidė turėti savo kariuomenę ir net bandė diktuoti savo valią, manydami, kad Vokietijos Didysis Reichas jau neturįs jėgų ir pralaimi karą. Tenemano jūsų senieji generolai, kad dabar jų valdžios ir galios metas. Lietuvos daugiau niekad nebus”. (Mūsų pabraukta).

Lietuvos vardą savo raštinių popieriuose buvo panaikinę ir caro valdininkai Lietuvoje po Lietuvos—Lenkijos padalinimo: Lietuva buvo vadinama “Rusijos šiaurės vakarų kraštu” (Sieverno zapadnij kraj), valdomu Vilniuj gyvenančio general-gubernatoriaus.

1940 m., kai Lietuvą užėmė Maskvos komunistai, Stalinui išitikt norėdami, kai kurie naivūs poetai uždainavo:

“Lietuvos senos nebėr —
Lietuva — LTSR...”

iš Lietuvos liko tik keturios raidės (Lietuvos tarybų socialistinė respublika).

Ir Lietuvos oficialiuose raštuose nebebuvo, ji nebeegzistavo nė pasaulio opinijoje, buvo viena iš 15-kos respublikų, kaip dabar Gorbačiovas deklaravo “tūkstantmetėje unijoje”.

Lietuvos nebuvo nė poezijoje — ji buvo “socialistinių respublikų sesuo”. Ją vėl sugrąžino, sunkiai kovodama su Kremliaus cenzorium Vilniuje, poetė Janina Degutytė 1958 metais parašiusi 8 posmų eilėraštį “Lietuva” ir 1963-4-5 ciklą “Lietuvai”. Ją visą poetė sutalpino į Čiurlionio kūrybos karalių delnus:

“Tu mažutė — tu telpi visa
Į Čiurlionio karalių delnus...
Tu — riekelė duonos kasdieninės
Ant pasaulio vaišių pilno stalo”.

Ką trečiame posme autorė dainavo: “mūsų meilė — tu didžiulė”, “mūsų delnuose tu nesudeginama”, pastaro atgimimo metais į mitingus susirinkę tūkstančiai lietuvių kartojo: “Lie — tu — va, Lie — tu — va...” tu nesudeginama, tu nenužudoma, tu neišstremiama, tu tankais nesutraiskoma. Ir prieš carų, prieš Reicho, prieš Kremliaus norą, kad jos nebūtų — Lietuva yra. Yra ir jos vardas: Lie — tu — va. Ir bus.

*(Nukelta į 11-tą psl., ž. Lietuvos įkaitų likimas).

IS LIETUVIŠKOS SPAUDOS

KARALIAUČIUS, JELTSINAS IR LIETUVA

Vis aršėjančioje kovoje su Gorbačiovu, Borisas Jelcinas mėgina praplėsti savo politinę bazę — neapsiriboti demokratinių elementų ir nerusų respublikų parama, bet patraukti ir rusų „tyliąją daugumą“. Šiuo tikslu, kaip rašo Londono **Times** (1991.2.8), jis neseniai lankėsi Kaliningrado (Karaliaučiaus) srityje ir užtikrino tenyškščius rusus, kad Rusija jų neapleis.

Dienraštis primena, kad jei Lietuva taps nepriklausoma, Kaliningradas bus fiziškai atkirstas nuo Rusijos. Kurą, elektrą ir daugelį žaliavų Kaliningrado sritis gauna iš Lietuvos ir Baltarusijos, nuo kurių priklauso ir transporto ryšiai. Srityje nuogastaujama, kad nepriklausoma Lietuva pareikalaus labai didelių mokesčių už prekių transportą ir naudojimąsi geležinkeliais ar oro koridoriais.

Jelcinas mėgino užtikrinti rusų kolonistus Rytprūsioje, kad jis gins jų interesus ir rūpinsis jų gerbūviu. „Rusija su niekuo nedarys sandėrių“, kalbėjo jis. „Mes neatiduosim Kurilų salų (Japonijai), nekalbant apie Kaliningrado regioną“. Atremdamas priekaištus, kad jis per daug palankus Baltijos respublikoms, Jelcinas pabrėžė, jog netrukus pasirašysimoje RSFSR — Lietuvos sutartyje bus garantuotas Kaliningrado srities aprūpinimas ir transporto ryšiai. Jis pažadėjo rūpintis ir kariškiais bei jų šeimomis.

Ši dvigubą žaidimą žaisti Jelciną verčia Gorbačiovo ir nomenklatūros kaltinimai, jog jis esąs „išdavikas“, skatinantis armiją maištauti ir nepaisantis Rusijos interesų. Ar Kremlui pavyks Jelciną nuversti pareis ir nuo demagogų lengvai paveikiamų ir politikoje nelabai susigaudančių rusų masių.

Jelcino akcija Kaliningrado srityje siejasi ir su įvairiais gandaiis apie Rytprūsių ateitį. Biuletenis **Intelligence Digest** 1990 m. gruodžio laidoje pranešė, kad Gorbačiovas ir Ševernadze (dar prieš jo atsistatydinimą) su vokiečiais tarėsi apie Kaliningrado pavertimą į vokišką techniką ir patarėjais aprūpintą „laisvą pramoninę zoną“, kuri būtų tiltu tarp Rytų ir Vakarų. Šiam planui, esą, priešinasi Gynybos ministras Jazovas, bet jį remia Jelcinas. Viena didžiausių problemų esanti — keli šimtai tūkstančių sovietų kareivių su savo šeimomis. Lenkija į šį planą žiūrinti nepalankiai.

(ELTA)

ŽYDŲ ORGANIZACIJOS REMIA LIETUVĄ

Po Vilniaus „kruvinojo sekmadienio“, daugelis pasaulio žydų organizacijų išreiškė savo užuojautą ir paramą Lietuvai.

Sovietinių žydų tarybų sąjungos („Union of Councils for Soviet Jews“) pirmininkė Pamela Braun Cohen sausio 14 d. iš Vašingtono taip rašė A.T. pirmininkui Vytautui Landsbergiui: „Mes su jumis šiuo krizės metu, kaip ir jūs buvote mūsų pusėje, suteikdami žydams saugų prieglobstį ir pasmerkdami antisemitizmą. Mes tvirtai įsitikinę, kad bet kurios grupės laisvė gali būti pasiekta tik visiems užtikrintų žmogaus teisių kontekste“.

Pirmininkė Braun pažadėjo, kad Sovietinių žydų tarybų sąjunga, jos Maskvos žmogaus teisių biuras ir tarptautiniai skyriai nenustos raginę prezidentą Bush'ą remti ilgametę Baltijos valstybių suverenumo ir savivaldos teisės politiką.

Sausio 21 d. New Yorke įvykusiame Amerikos darbiečių sionistų sąjungos (Labor Zionist Alliance of America) suvažiavime buvo priimta rezoliucija, kurioje ši organizacija pareiškė, jog ją „užaliarmavo ir sukėlė gilų rūpestį sovietų vyriausybės politikos posūkis į smurtą, represiją ir cenzūrą, reaguojant į demokratinius judėjimus Lietuvoje, Latvijoje bei Rusijoje“. Anot rezoliucijos, „sovietų vyriausybė negali leisti savo armijai ir policijai tankais ir šautuvais atsakyti į protesto žygius ir mitingus, ar iškraipyti tiesą apie šiuos įvykius“.

Prie šios rezoliucijos priėmimo daug prisidėjo žydų tyrimo instituto (YIVO) New Yorke direktorius Sam Norich, uoliai remiantis lietuvių-žydų santykių gerinimą. Šiam posūkiui padėjo ir Lietuvos politika mažumų klausimu bei prezidento Landsbergio iniciatyva.

Iš Izraelio Lietuvių P.E.N. Centras Vilniuje gavo Izraelio P.E.N. Centro pirmininko Hanoch'o Bartov'o laišką, kuriame jis išreiškia savo organizacijos „gilius jausmus jums ir Lietuvos rašytojams šiais jūsų kultūrai ir šaliai sunkiais laikais“.

Lietuvių-žydų santykių gerėjimą pailiustruoja tas faktas, kad aršiai prieš lietuvius nusistačiusi Kauno Geto partizanų ir pogrindininkų organizacija šiandien jau atstovauja mažumai.

(ELTA)

ČEKOSLOVAKIJA ATIDARYS INFORMACIJOS BIURĄ VILNIUJE

Nors Čekoslovakijos, Lenkijos ir Vengrijos vadovai vasario 15 d. išreiškė savo paramą Baltijos tautų pastangoms išsikovoti nepriklausomybę, jų pasisakymai buvo atsargūs, nes jie nenori suerzinti „vis labiau nepastovios Sovietų Sąjungos“. Taip apie „viršūnių konferenciją“ Vengrijoje vasario 17 d. rašo **The New York Times** korespondentas Stephen Engelberg.

Prezidentas Vaclav Havel pranešė, kad Čekoslovakija Vilniuje atidarys informacijos įstaigą, kuri turės dalinai diplomatinį statusą ir siųs pranešimus Prahos užsienio reikalų ministerijai. Lenkijos ir Vengrijos prezidentai, Lech

KONTROVERSIJA DĖL K. PRUNSKIENĖS VAIDMENS

Lietuvoje tebesitęsia kontroversija dėl K. Prunskienės vaidmens. Pasikalbėjime su savaitraščio **Atgimimas** (1991.1.30) korespondentu, buvusi premjerė pareiškė, jog ji išvyko į Vakarų Europą, nes ten daugiausia galės nuveikti ir panaudoti savo politinį potencialą. Savo pasisakymuose ji įtaigojanti, kad pagalba Baltijos valstybėms neturėtų būti teikiama per Sovietų Sąjungą ir stipriai kritikuojanti gorbimaniją.

Pranešimai, kad ji prašiusi politinio prieglobsčio tebuvo gandai — kalbėjo Prunskienė. Jokios sąskaitos užsienio bankuose ji neturinti: „Mano pavarde yra sąskaita Švedijoje, bet tai — Lietuvos nepriklausomybės sąskaita, ir nė vienos kronos iš jos nesu paėmusi... Kadangi sąskaita yra mano pavarde, nesutikčiau, kad ja naudotųsi dabartinė vyriausybė. Manau, kad tuo tarpu ši vyriausybė nėra teisėta. Reikia paanalizuoti, ar sutampa jos išrinkimas su konstitucijos straipsniais... Sąskaita gali priklausyti parlamentui arba gali būti skirta Lietuvos socialinėms reikmėms tenkinti per humanitarines organizacijas“.

Lietuvos Aido (1991.1.31) buvusią premjerę aštriai kritikavo rašytojas Romualdas Lankauskas. „Iš užsienio sugrįžusi namo“, — rašo jis „ir demonstratyviai ignoruodama Aukščiausios Tarybos nepritarimą, sankcijonuoja staigų ir pražūtingą kainų pakėlimą. Po to tuoj ima ir atsistatydina. Verta pastebėti, kad benzinas pabrangsta vos dešimt kapeikų, tuo tarpu duonos kasdieninės kepaliukas — penkis kartus!.. Labiau sukiršinti žmones ir padaryti didesnę paslaugą tiems, kurie su keiksmiais puolė ne Ministrų Tarybos, o Aukščiausios Tarybos rūmus, vargu ar buvo įmanoma“...

Tame pačiame **Lietuvos Aido** numeryje ministrui pirmininkui korespondentė primena, kad parlamente vėl prasideda politinės peštynės. „Tie, kurie anksčiau rėmė K. Prunskienę, dabar ima atakuoti jus. Žmonės klausosi tų laidų per radiją, nerimauja“.

Pernelyg sunkūs laikai tuščioms emocijoms“, pareiškė Gediminas Vagnorius. „Žmonės turi suprasti, kad tos 'parlamentinės rietenos' — tai normali politinė kova. Vieni gina vienu, kiti — kitų sluoksnių interesus. Taip yra visame pasaulyje“.

Walesa ir Jozef Antall, pareiškė, kad jų šalys neturi tokių planų.

Anot Engelberg'o, Walesa ypač stengiasi išvengti per griežtų protestų prieš Maskvos smurto veiksmus Lietuvoje. Sausio mėnesį jis atmetė Havel'io pasiūlymą dar sykį drauge pasmerkti SSRS veiksmus. Lenkijos vyriausybė atmetė Vilniaus prašymą leisti Lietuvos atstovui dalyvauti vasario 15 d. viršūnių konferencijoje Lenkijos svečio teisėmis.

Visose trijose Vidurio-Rytų Europos šalyse didėja baimė, kad sovietai įvairiais būdais mėgins atstatyti savo įtaką toje srityje.

(ELTA)

TEBŪNIE VIENINTELĖ PARTIJA, KURIOS VARDAS — L I E T U V A

*Pokalbis su Lietuvos Respublikos
Aukščiausios Tarybos deputatu S. Kašausku*

Ignas Medziukas

išbuva du — išnaudojau, matyt, visas spaudos,
visuomenės, politikos, valdžios dėmesio
galimybes Lietuvai.

— *Kokia Jūsų nuomonė apie Amerikos*

Rašytojas Stasys Kašauskas, Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos deputatas ir Užsienio reikalų komisijos narys, 1990 m. gruodžio mėn. atskrido į JAV. Lankėsi Čikagoje, Los Angeles, Las Vegas, Havajuose. Esant jam Los Angeles, pasiekė skaudžios žinios, kad Vilniuje sovietinis okupantas ėmėsi žiauriausių represijų prieš taikingomis priemonėmis laisvės siekiančius Lietuvos žmones, traukdamas juos tankais ir šaudydamas į beginklius gyventojus. Čia jis, kaip Lietuvos parlamento narys, dalyvavo demonstracijose. Susitiko su kongresmanu C. Cox, Amerikos dienraščių atstovais, TV ir radijo darbuotojais. Visur aiškino amerikiečiams apie padėtį Lietuvoje, kalbėjo politinių studijų simpoziumuose.

Adv. Žibutės Brinkienės parama ir pastangomis jam buvo sudaryta proga nuvykti į Las Vegas ir ten, Aldonai Jonynienei talkininkaujant, sukviestoje spaudos konferencijoje papasakoti apie Lietuvos tragediją ir pastangas išsilaisvinti iš sovietų glėbio.

Nuvykęs į Havajus, dr. Andriaus ir Elenos Aglinskų globojamas, Elenai Aglinskienei tarpininkaujant, lankėsi pas gubernatorių, senatorius, kongresmanus, jiems aiškindamas Lietuvos tragediją.

Baltiečių Laisvės Lygos pastangomis deputatui S. Kašauskui vasario 6 d., Los Angeles žurnalistų klubo patalpose, buvo įteiktas žymaus dailininko Hiro Yuragata sukurtas Laisvės statulos paveikslas, kad jis parvežęs šį paveikslą išstatytų Lietuvos parlamento rūmuose. Toks paveikslas buvo įteiktas Rytų Vokietijos žmonėms, nugriovus Berlyno sieną.

Jūsų bendradarbis kreipėsi į Deputatą, kuris sutiko atsakyti keletą jam pateiktų klausimų.

— Gerbiamas Deputate, ar išvykdamas iš Lietuvos į JAV tikėjotės, kad teks atlikti tokią svarbią misiją, kuri Jūsų čia laukė?

— Jūsų klausimas man šiek tiek nejaukus — nesijaučiu ką nors ypatingo ir didelio nuveikęs. Sutapo aplinkybės ir tiek. Aš žinau, kad bet kuris iš deputatų, būdamas čia, būtų daręs tą patį ką ir aš — visi mes esame Nepriklausomybės kovos kariai. Vis graužė sąžinė, kodėl aš ne namuose, su besigrumiančiais kolegomis ir artimaisiais, nors proto balsas sakė, kad čia Lietuvai aš gal ir daugiau pasitarnauju šiuo metu, nei būdamas Parlamente. Vietoj mėnesio

S. Kašauskas su "Pagalba Lietuvai" vadovais ir talkininkais Čikagoje. Iš k.: pirm. J. Riškus, V. Lendraitienė, J. Lendraitis, R. Gulbinas, S. Kašauskas, (neatpažintas) ir A. Gulbinienė.

S. Kašauskas with the leaders and members of Lithuanian Mercy Lift in Chicago, IL. From the left: Chairman Jurgis Riskus, Viligailė Lendraitis, Jurgis Lendraitis, Rimas Gulbinas, S. Kašauskas, (name unknown), and Audra Gulbinas.

S. Kašauskas su E. Aglinskiene lankosi pas Havajų senatorių D. Inouye.
S. Kašauskas and E. Aglinskis visiting US Senator D. Inouye in Hawaii.

S. Kašauskas duoda interviu Havajų televizijos reporteriui. E. Aglinskienė laiko mikrofoną.
S. Kasauskas being interviewed by the reporter from Hawaii TV station. Elena Aglinskas has the microphone.

Po Los Angeles councilmenų priimtų rezoliucijos Lietuvos reikalu. Iš k.: Žana Tarasevičiūtė, Lietuvoje leidžiamo "Lietuvos Aido" reporterė ir S. Kašauskas.

At the luncheon after the Los Angeles City Council approved Resolution supporting Lithuanian Independence. From the left: Z. Taraseviciute, the correspondent of "Lietuvos Aidas" (Lithuanian Echo) newspaper, published in Lithuania.

Photo by Valerija Baltušienė

lietuvių susiorganizavimą ir reakciją, liečiančią Lietuvos reikalus?

— Teigiama. Pirmiausia tai pajaučiau "ant savo kailio" — be mielų tautiečių didžiulės pagalbos, rūpesčio ir pasiaukojimo aš mažai ką būčiau pasiekęs. Tai jų išodintas į laivą, prilaikomas ir vairuojamas galėjau taip sėkmingai irtis Amerikos politiniuose vandenyse.

Kita vertus, manau, kad **reakcija būtų buvusi žymiai efektyvesnė, jei visos organi-**

zacijos, partijos ir grupuotės būtų žvelgusios ne į savo daržą, o Lietuvon. Galbūt vyresnės kartos lietuviams pritrūko tvirtesnio ryžto, drąsos ir atkaklumo veržiantis ir reikalaujant didesnio Amerikos dėmesio Lietuvai ir konkrečios pagalbos.

Ką padarysi. Noriu pasakyti tik viena — kokie esame — tokie. Nepasikeisime. Yra problemų čia, netrūksta ir Lietuvoje, nors iš esmės visi siekiame to paties, tik nepakankamai

toli žvelgiame.

— *Buvot išrinktas į Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos deputatus, vėliau į Lietuvos Aukščiausią Tarybą, esate šios Tarybos Užsienio komisijoje, pažįstate Gorbačiovą. Ar tikėjotės, kad jis, nuduodamas demokratijos pionierių, galėtų taip pasielgti, kaip įvyko Vilniuje ar Rygoje?*

— Man užaugusiam sovietinėje santvarkoje, mačiusiam ir patyrusiam tos kraupios sistemos melą, apgaule, prievartą, pažeminimą, būtų gan netikėtas buvęs tos sistemos humanizmas ar protas. Deja... Taip, būnant SSSR AT deputatu, mums ne kartą yra tekę susitikti su M. Gorbačiovu diskusijose. Koks jis pionierius... Atėjo laikas keistis epochoms, neišvengiamam komunizmo žlugimui, ir jis lemtingo atsitiktinumo dėka tapo vadovu, dievintu kurį laiką Vakaruose. Maskvos demokratai sakydavo, kad tai didžiausias XX a. žulikas. Reikia suvokti viena — iš dangaus M. Gorbačiovas nenusileido, jis yra savo sistemos tvarinys, tik pasauliui šiek tiek neįprastas. Gudrus. Išūlus. Greitos orientacijos. Aš visą laiką prisimenu įžymaus rusų demokrato A. Gerceno pasakymą: "Kiekvienas Rusijos imperatorius penkias minutes dedasi demokratu, — šeštą jis tampa diktatorium". Ar ne taip?

Imperija byra. Skausmingai. Ir sistema — KGB, kariuomenė, partija ("troika", kaip ir J. Stalino žudynių metais) paėmė savo imperatorių už gerklės ir pasakė: "Arba tu su mumis, arba tau kertam galvą".

Štai ir viskas. Mes visišką laisvę ir nepriklausomybę gausime tik ryžtingai, vieningai, drąsiai ir tiesiai laikydamiesi vienintelio principo: esame valstybė, todėl reikalaujame, kad su mumis kaip su valstybe ir būtų elgiamasi. Derybos be jokių federacijų, sąjungų ir t.t.

— *Buvusi Lietuvos Min. pirmininkė K. Prunskienė (ir jos pavaduotojas A. Brazauskas) sakė, kad derybos su sovietais buvo pavėluotos. Ar manote, kad pradėjus derėtis anksčiau, būtų pasiekta susitarimo?*

— Gal ir taip, gal ir ne. Iš tiesų praėjusių metų liepos mėn. M. Gorbačiovas buvo silpnas, ir derybos su Lietuva, jam būtų suteikusios tam tikro svorio ir Vakaruose, ir SSSR demokratiinių sluoksnių akyse. Tačiau niekas nežino, kaip būtų buvę. Greičiausia su mumis būtų pažaista, kaip katės su pele. Matyt, istoriniai pokyčiai turi prinokti kaip vaisius. Aš vis labiau tikiu, kad mūsų tautos likimą gerokai koreguoja istorija, pašnabždėdama ausin žynio balsu: darykite taip, nedarykite to. Galų gale pasirodo, jog pasielgta teisingai. Yra kažkokia tautos (plius) praeities (plius) žemės (plius) mentaliteto (plius) kančios (plius) ir t.t. samplaka, kuri kuria ir programuoja mūsų veiksmus.

— *Kažkur skaičiau, kad jeigu būtų kitokia Lietuvos delegacijos sudėtis derybose su Sovietų Sąjunga, labiau priimtinesnė Gorbačioviui, derybos būtų buvusios sėkmingesnės. Kokia yra Jūsų nuomonė?*

— Kalbėti galima visaip. Tačiau Lietuva nėra mergina, kurią M. Gorbačiovas rinktųsi savo juodai nakčiai. Nerimta būtų pataikauti diktatoriaus skoniui ir užgaidoms, nors mes, gyvendami vidury didelio kelio, ne kartą tai darėme. Reikia išsitiesti, ikvėpti oro ir pasakyti: tauta išrinko savo atstovus, jais pasitiki ir igaliojo vesti derybas su Kremliumi. Rinko ne pagal akių ir plaukų spalvą. Ir dar kartą savo sprendimą tauta patvirtino vasario 9 referendume. Aš žinau, esu matęs, kaip M. Gorbačiovas nemėgsta V. Landsbergio todėl, kad šis tvirtas, nepalenkiamas, jaučiantis savo jėgą tiesoje. O juk žinome, kaip sukčiai vengia susidurti su tiesiais žmonėmis. Bet čia jau ne mūsų, o anos pusės problema. Kitokiais mums būti neįmanoma, po 50 metų kančios, teroro, melo, pažeminimo.

— **Būdamas JAV turėjote daugybę susitikimų su valdžios pareigūnais ir media atstovais. Gal galėtumėt išvardinti svarbesnius susitikimus.**

— Susitikimų buvo be galo daug. Paskaičiavau daugiau 70. Spauda, radijas, televizija, senatoriai, kongresmanai ir t.t. Sunku pasakyti, kurie susitikimai svarbesni, nes kartais iš didelio pusrų kiekio mažai kas išeina. Tikslas yra mūsų visų vienas — Nepriklausomybės įtvirtinimas, todėl ir kalame vieni po vienos į tą išsvajotą rūmą. Vienok manau, kad geriausiai pavyko pasimatyti su kongresmanais ir senatoriais iš Havajų, tos valstijos valdžios žmonėmis. Be galo ištvermingai ir atkakliai ten talkino Elena Aglinskienė ir jos vyras Andrius. Apkritai, kur tik nėjau, kur nekalbėjau padedamas daugelio lietuvių — Chicagoje, Kalifornijoje, Las Vegas, Havajuose, buvau sutiktas su dėmesiu ir palankiai, nežiūrint karo veiksmų Persų įlankoje. Vežu reikšmingų dokumentų Lietuvai. Pažadėjo ir daugiau Amerikos kongresmanų, senatorių, politikų atvykti į Lietuvą — jei taip bus, turėsime daugiau politinės naudos. Aš manau, kad ir ateity prasminga būtų mūsų parlamento nariams čia pabūti ir susitikti su svarbiais žmonėmis. Jau ir pats politinio Amerikos gyvenimo stebėjimas mums, pradžiamoksliams, labai daug naudos duoda.

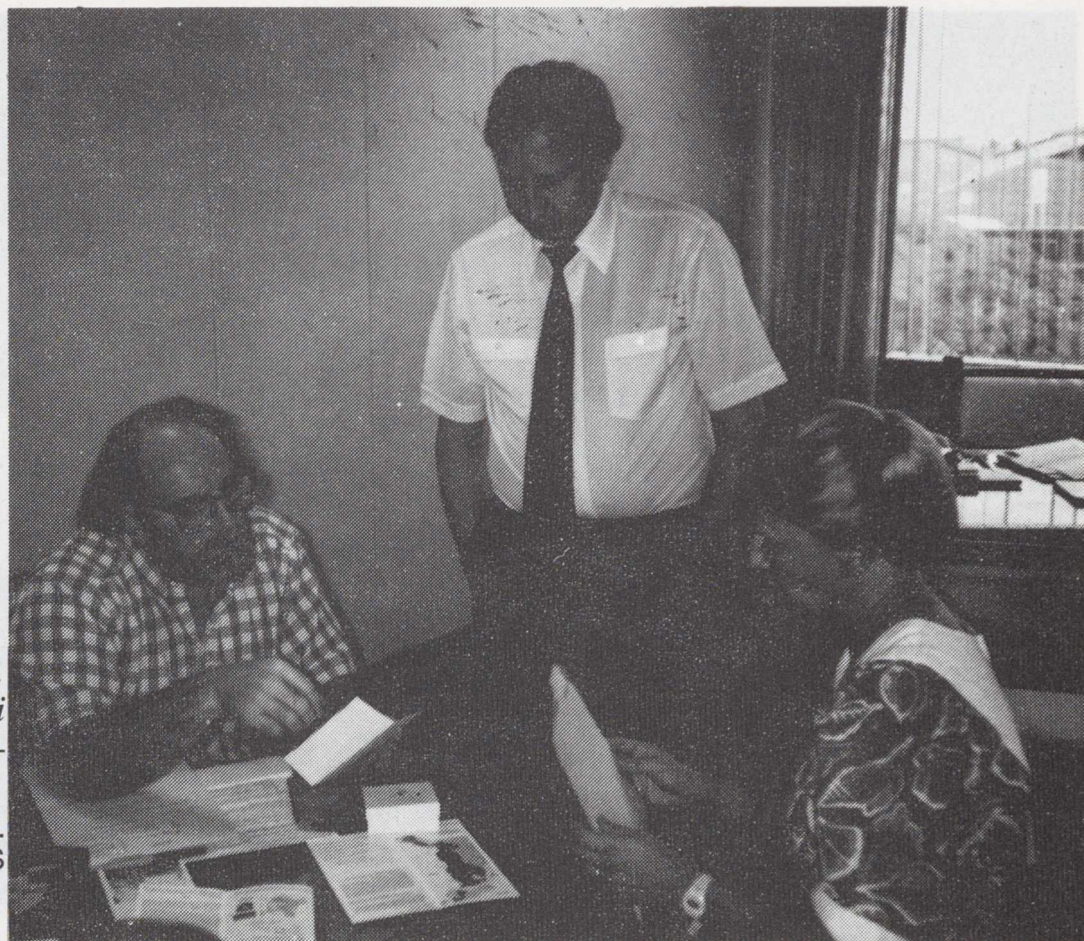
— **Kokie Jūsų artimiausi ateities planai?**

— Namo! Darbas užbarikaduotame Parlamente. Gan sunkus ir varginantis. Aš esu rašytojas ir kartais man atrodo, kad svarbiau rašyti knygas apie mūsų tautos kančią, kovą už laisvę, bet nebėra kada, kaip ir kitiems mano kolegoms, išrinktiems į Parlamentą. Po knygos "Leisk, Viešpatie, numirti" manau rašyti knygą apie rezistenciją pokario Lietuvoje. Šiek tiek medžiagos radau ir čia, tikiu jos sukaupsias Lietuvoje.

Matysim kaip bus, tačiau žinau viena — mums nebus lengva! Dar ilgai. Darbas tik prasidėjo; matau, kad jo su dideliu entuziazmu imasi jauni žmonės, kurie antai gulė po tankais kruvinąjį Vilniaus sekmadienį.

S. Kašauskas ir E. Aglinskienė lankosi pas JAV atstovą, Havajuose.

S. Kasauskas and E. Aglinskas visiting US Representative, Hawaii.

S. Kašauskas ir E. Aglinskienė lankosi pas Havajų valstijos atstovą dr. G. R. Ward.

S. Krasauskas and E. Aglinskas visiting Hawaii State Representative Dr. G. R. Ward.

S. Kašauskas prie Los Angeles miesto rotušės.

S. Kasauskas at the Los Angeles City Hall.

Photo by S. Kafczak

Los Angeles, Politinių studijų savaitgalio programos dalyviai. Sėdi. Iš k.: B. Brazdžionis, S. Kašauskas, dr. V. Dambrava, L. Kojelis. Stovi: M. Šilkaitis, Ž. Brinkienė-Alex, A. Raulinaitis, A. Nelsienė, dr. B. Vileišytė, dr. J. Žmuidzinai, Alė Rūta, dr. Z. Brinkis. The participants in the political studies weekend in Los Angeles. Seated from the left: B. Brazdžionis, S. Kašauskas, Dr. V. Dambrava, L. Kojelis. Standing from the left: M. Šilkaitis, Z. Brinkis-Alex, A. Raulinaitis, A. Nelsas, Dr. B. Vileisis, Dr. J. Zmuidzinai, Ale Rūta, and Dr. Z. Brinkis.

Kruvinąją sekmadienį sausio 13 Los Angeles Šv. Kazimiero parap. salėje. Iš k.: I. Medziukas, S. Kašauskas, B. Brazdžionis, J. Kojelis.

Protesting the events of the bloody January 13, 1991 at St. Casimir's Parish Hall in Los Angeles. From the left: I. Medziukas, B. Brazdžionis, S. Kašauskas, J. Kojelis.

— *Esate lankęsis Australijoje, dabar esate JAV. Ar galėtumet palyginti šių kraštų lietuvių veiklą išlikti gyva tautos dalimi ir pagelbėti Lietuvos žmonėms atgauti pilną nepriklausomybę?*

— Nenorėčiau lyginti, nes tai būtų be galo subtilus ir atsakingas darbas, reikia daugiau paanalizuoti aplinkybes ir galimybes. Australija, sakysim, yra pasaulio politinio gyvenimo šalikelėje, todėl ten gyvenančių lietuvių įnašas į laisvės bylą, suprantama, mažesnis, nors jie

dirba nuoširdžiai, pasiaukodami.

Tačiau aš dabar norėčiau pakviesti išeiviją pamąstyti, žvelgiant į ateitį. Nėra jokių abejonų, kad Lietuva bus pripažinta nepriklausomos požymius, tarnybas užsienyje ir t.t. Taigi, ar mūsų miela ir gausi išeivija yra pasiruošusi santykiams su Lietuvos valstybe? Juk penkis dešimtmečius buvo kuriamos organizacijos, ruošama žmonių sąmonė vadavimo darbui, ir tai labai gerai. Žodžiu, atėjo laikas visai išeivijos veiklai pereiti į kitą veiklos orbitą,

atlikti kitus veiksmus, giedoti kitas giesmes. Man atrodo, kad apie tai jau reikėjo pradėti galvoti, perstyguoti instrumentus. Aš labai daug bendravau su jaunais žmonėmis, todėl manau, kad jų pastangos ir ruošimasis bendrauti su Lietuva — valstybe labai pozityvus. Mes džiaugiamės, kad Lietuvos parlamente dirba nemažai "amerikoniukų". Smagu buvo patirti, kaip gražiai dirba Lemonte Lietuvos labui "Hotline", "Lithuanian Mercy Lift" jauni žmonės.

Ak, kad būtų tas stebuklingas žodis ar ženklas, kurį iškėlus **pasibaigtų tarp mūsų nesantarvė, apkalbos, pavydas**. Ak, kad taip **visi imtume dirbti sutartinai**. Bet taip nėra ir kažin ar bus. Matyti nuomonių skirtumas reikalingas kaip tie du poliai, tarp kurių atsiranda elektros laukas. Vienas kitą pastumdami, pabardami, politikuodami gana sėkmingai iriamės į priekį.

Matyti, taip lemta, taip reikia... Kiekvienai tautai sava lemtis, savas kelias. Ir neduokdie niekam daugiau šiame pasaulyje tokios "vienybės", "brolybės", "tautų draugystės", kaip mums buvo kalama į sielas ir kūnus kūjais ir pjautuvais penkiasdešimt metų!..

— *Po sėkmingo Lietuvos žmonių pasiskaidymo gyventi Nepriklausomybėje, girdėjau per radiją, kad Aukščiausios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis pažadėjo Estijai ir Latvijai padėti išsilaivinti iš Sovietų Sąjungos, kuri 1940 m. pagal Kremliaus scenarijų klasta ir jėga jas, kaip ir Lietuvą, įjungė į sovietinių "brolišku respublikų" šeimą. Ar jos, siekdamos išsilaivinimo, turi eiti tais pačiais keliais kaip ir Lietuva, ar skirtingais?*

— Mūsų keliai panašūs, bet ne tie patys. Kitaip ir būti negali. Mus daug kas jungia, bet daug kas skiria. Latvijoje ir Estijoje kiek kitokia tautinė sudėtis, todėl kaimynai elgiasi atsargiai. Atidžiau patyrinėję pamatysime, kad Lietuva narsiausiai kaunasi Rytų Europos valstybių tarpe, yra pavyzdžiu visoms broliškoms respublikoms.

Manau, jog apskritai visame pasaulyje ima reikalauti savo teisių tautinės mažumos. Tai yra naturalus priešinimasis standartizacijai, suvienodėjimui, velniškai tautų ir žmonių sulydinimo mašinai.

Einame savais keliais, bet visi į tą patį tikslą. Manau, kad Lietuva tą tikslą pasieks pirmoji.

— *Ar Jūsų nuomone, išeivija pilnai yra įsijungusi į kovą dėl Lietuvos laisvės? Jeigu ne, kas dar turėtų būti padaryta?*

— Nenorėčiau pateikti kokių nors pastabų ar receptų — nesu visažinis. Šiek tiek apie tai jau kalbėjau. Daug ką lemia aplinkybės, sąlygos, todėl ne viską galima numatyti iš anksto.

Vis kartoju ir kartosiu: **vardan tos Lietuvos tebūnie vienintelė partija, kurios vardas — LIETUVA**. Išmokime daugiau rūpintis Lietuva, o ne savim.

Lenkiuosi Jums ir sakau — dirbkime pagal išgales.

“ATRADIMO RUDUO”

KOPLYTĖLĖ

Po aksomo rūbais aš nešioju ašutinę, kaip pritinka viduramžių karaliui.

Mano kardo rankenų įrašyta, kad esu nusidėjėlis: *Iste est gladius peccatoris*. Idant tai būtų žinoma visiems, kurie atleis man kaltes (kaip ir aš atleidau savo kaltininkams).

Šiandien pasišaukiau auksakalius ir jiems padaviau mūsų karūnas (abi: lyg jungtųjų žiedus). Liepiau jas perkirsti, ištiesinti ugnį ir iš dviejų auksinės skardos juostų — sudėti kryžių.

Toks buvo paskutinis mano dekretas.

Nors mus pagimdė dvi motinos, bet mes esame dvyniai.

Kaip dvi salos, tarp kurių tyvuliuoja gilus vanduo, mes susisiekiame jūros dugne. Ten mūsų smiltys persipusto. Ir nebesiskiria.

Ten, gelmėj, kur siūbuoja liaunos jūrų žolės, ten mes esame dvyniai.

Tarp troškimų ir klejonių, tarp geismo ir bejėgiškumo.

Mes atpažinome vienas kito alkį. (Ir silpnumą, ir silpnumą...)

Lyg du skurdūs šunyčiai, kurie kažkada ragavo vilkės pieno.

Bet dviese — mes valdėm plačią ir turtingą karaliją.

Turėjome viską: debesis pilnus sidabruoto lietaus, saulėj išilusius obuolius, paukščių švilpavimą, apsnigtus žibintus...

* * *

Kai buvo švenčiamas laisvės dešimtmetis, mūsų kaimas pastatė kryžių su Marijos koplytėle.

Buvo giedamos suplikacijos: “Nuo maro, bado, ugnies ir karo...”

Tada visi prie kryžiaus nusifotografavo. Ir taip: viena iškilmių akimirka liko nuotraukoj sustingusi.

Tie veidai, tie žmonės: kur jie žvelgia, kokias artėjančias nelaimes, kokias egzekucijas — regi?

Motina laiko už rankos vaiką: sunykusį po ligos. Jam ant kaklo užrišta skarelė. Per kryžiaus šventinimą jis pametė didžiausią savo turta: iš turgaus atvežtą peiliuką.

“Nuo maro...”

Vaikas buvo gydomas užkalbėjimais, rūkomas šventintom žolėm, lapinėj smilkomas šuns plaukais... Jis kasnakt verkia, nes nugirdo, kad tėvai ketina iškirsti seną sodą.

Baimių pilnas, liūdnas vaikas — jis irgi giedojosi suplikacijas.

“Nuo karo...”

Mums liepta įrodyti savo drąsą, todėl drebėdami stovim prie sienos: prieš peilių svaitytoją. Turim pasitikėti (taip pasakyta!) jo rankos taiklumu.

Žinom: septynis kartus trenkia žaibas, kol uola išsijudina.

Susigužę dabar laukiame septintojo trenksmo. Tada dar kelis žingnius bėgsim negyvi. Kaip gaidys su nukapota galva...

Nors jau giedojome, bet giedokim dar kartą — ne vien nuo karo, ne vien nuo maro, bado ir ugnies.

Ir nuo tamsybės vartų:

A porta inferi erue nos, Domine.

Iš fotografijos — visi žmonės išėjo. Išsiskirstė. Liko tik kryžius. Ir koplytėlė.

Visa tai išdrožė dievdirbis Leonardas, “senis su veltiniais”.

Raudoną širdį su spetyniais kalavijais — jis įdavė Marijai į rankas.

Tokia didelė ir tokia sopulinga širdis negali itilpti krūtinėn. Tokia širdis turi spinduliuoti laukams, lyg kraujo monstrancija.

O aplinkui tegu sukasi tulpės, paparčiai, spindulių vainikai...

(Ar tikrai?) Viena Dievo Motinos akis ruda, kita šviesiai mėlyna.

Gal lietus nuplovė dažus? O gal tai dievdirbio jaunystės mirasas?

(Ar tikrai?) Buvo kažkada šaltinis, kuris skambėjo kaip vyturys; pažeme lyg melsvas rūkas plaukė neužmirštuolės, o taku leidosi mergina su naščiais.

Jos akys buvo dvi skirtingos mįslės: auksas ir sidabras, saulė ir mėnulis, paukštis ir akmuo. Tarsi ji žinotų visus žemės slėpinius.

Tarsi žinodama klausytų, bet neatsakytų. Ir šypsotųsi.

(Kaip šypsojosi kitam Leonardui, kitoj šaly — La Gioconda).

Dievdirbis liko gyventi vienišas. Žiemą-vasarą avėjo veltiniais.

Drožė lelijas ir šalavijus, žalčius, sniegenas, žvaigždes ir eglutes, ivijas ir ratilus. Drožė iš medžio viską, kas buvo klausta, bet liko neatsakyta.

Ir — pats pirmas ateidavo į budynes. Lyg būtų nujautęs mirties dvelkimą...

Jos artumą jaučia ir gyvuliai. O tie, kurie turi keturias akis (šunys su šviesiom antakių dėmėmis) tie ją net mato.

RAROTAI

Kiekvienas gyvenimas turi būti atrastas. Kaip nežinoma žemė. Todėl mes visi ruošiamės į didelę ekspediciją: džiovinam briedieną, lakinam baltaplaukius šunis, vakarais studijuojam žemėlapius.

Labai ilgimės kalnų, už kurių atsivers mūsų ekspedicijos tikslas.

(Tik nežinom: kas yra mūsų tikslas?)

Kiekvienam gyvenimui — turi būti atrasta mirtis. Kaip kelrodė žvaigždė.

Todėl mes kasnakt nukreipiam į dangų milžiniškus lėšius ir pro šviesmečių ūkus ieškom savo žvaigždės: mėlynai spindinčios. Ieškom, nors ir bijom ją aptikti.

Tos valandos bauginamės.

Ji sustos, lyg ore pakibusi strėlė, kuri skrenda neskridama.

Ji nutils, lyg nutrūkusi daina, kuri skamba neskambėdama.

Laiką vadinam budeliu; turbūt lengvai jo atsižadėsime.

Bet buvimas nebūty yra dieviška būseną, o mus gąsdina viskas, kas dieviška.

* * *

Štai mano brolis, Dieve.

Jis nepamiršo Tavo veido. Mes abu kadaise lesėm iš Tavo rankų juodą rupią duoną, kaip jaunučiai vanagai.

Jis Tave atseks ir atpažins: iš degančio erškėčių krūmo.

(O aš — Tave ar atpažinčiau?)

Kur man Tavęs ieškoti, kai toks vėlyvas metas: per kalnus jau seniai nuėjo piligrimų minios. Seniai jų lazdos išsprogo pumpurais, pražydo ir nuvyto.

Esu lyg inkaras, nutrūkęs nuo grandinės ir ištirgęs jūros smėlin.

Ir nežinau, į kokią šalį nuplaukė mane palikęs laivas — jis vežė saulę neregiams.

Aš šianakt taiką sudariau su savo kūnu (prijaukintu, bet vis dar atšiauriu): jis tapo mano sielos broliu ir pašlovino Tave.

Dar nedienoja, bet jau tirpsta rudens mėnulis, lyg plonytis ledas.

Šviesa, kaip milžiniškas rausvas sparnas, atsidalina nuo tamsos.

Ir aš girdžiu, kaip Tu visais miškų upeliais groji. Jie tyliai skamba Tau tarp pirštų lyg sidabro stygos.

Turėčiau keltis ir eit Tavęs ieškoti!

Nes jeigu sielos neturiu, ką gi man taip skauda? Ką taip geliančiai man skauda?

Esu lyg lankas, ištemptas į vėją, kurs virpa laukdamas strėlės.

Bet kur Tave surasiu?

Gal Tu dabar eini pajūriu ir pakeli sutraiškintą kriauklelę — švelniai lyg mirusį pasaulį.

O gal sustoji nykioj dulkėto miesto aikštėj, kur ant kiekvieno suolo sėdi baisiai vienišas žmogus.

Esu kaip jie: mažutė planeta, erdvių tolybėj pasiklydus, kurią kasdien drebėjimais supurto dar neataušusi ugnis.

* * *

Gal Tu esi visai arti?

Gal mano sielos tyrlaukiuos

Vilties daigelį sodini?

PENKTADIENIS PRIEŠ VERBAS

(Iš „TRAUKINYS“)

Penktadienį prieš Verbas jaunuolis nešėsi balta leliją vazonėly, po sparnuotais paminklais senukai žaidė šachmatais, prie fontano aklas negras mušė bugną, o mergina rauplėtu veidu giedojo: „Kai šventieji atžygiuos, kai šventieji atžygiuos, irikiuok mane jų skaičiun, kai šventieji atžygiuos...“

Aerodrome kilo ir leidosi lėktuvai, balti sunkvežimiai vežė į miestą pieną, darbininkai lydė sijas naujai rotuše, buvo blizginami muziejai, sveriami naujagimiai, perrengiami manekenai, vėdinami alaus barai.

O priemiesčio gatve lėtai žingsniavo vyras, apsiavęs veltiniais. Į budynes.

Kai nuo veidrodėlio atšoka saulės spindulys, vaikas džiaugsmingai ištiesia rankas. Ne į saulę, bet į sienoj mirgantį šviesos „kiškutį“. Saulė mums visados buvo per toli; mes pasitenkinom jos atošvaitais.

Todėl liekam su neišsaugotais džiaugsmiais, kaip vėjų išpuštytas aukso ieškotojų miestas. Liekam su nutylėta atmintim, kaip antikvare atsidūrusi knyga — kažkada, kažkieno, kažkam — užrašyta ir padovanota.

Liekam su tyliu apmaudu, kaip perlų žvejai prie atvožtų kriauklių: nesuradę tobulo perlo.

Turbūt reikėjo mylėti tolimas upes; turbūt reikėjo plaukti į neapbrėpiamas (ir nepasiekiamas) deltas, kur laivai pakraunami dangiškąja mana.

Vakarais ten suskrenda didžiulės rojaus paukštės, kurių kūnai yra lyros pavidalo. Jos turi moterų veidus, angelų sparnus ir gieda teisiųjų malonumui.

O tiems, kurie džiaugiasi trupiniais, trupiniai ir atitenka.

Rašytoja Birutė Pūkelevičiūtė.

Author Birute Pukeleviciute.

Apie B. Pūkelevičiūtės naują knygą

“ATRADIMO RUDUO”

Nepakaltinta, bet ir neišteisinta

Birutė Pūkelevičiūtė — beletristė, dramaturgė ir poetė. Daugiausia reiškėsi beletristikoje: neužmirštami jos keli romanai vystės dramoje „Beržai ir žmonės“ už kurią Los Angeles Dramos Sambūris pernai pasiekė aukščiausią laimėjimą Čikagos teatro festivalyje. Prabėgo per mūsų išeivijos poezijos dangų kaip krintantis meteoras su „Metugiu“ ir daugiau nebesirodė. Mažuosius apdovanojo su keliom eiliuotom pasakėlėm. Nenurungė Leonardo Žitkevičiaus. Gal ir nenorėjo nurungti — tai buvo tik lengvas atokvepis, žaidimas žodžių ritmų ir rimų sąskambiais, kurių tobulumo neieškojo, gal dėl to ir didesnio išpūdžio nepaliko.

Ir štai staigmena — nauja knyga: „Atradimo ruduo“ — ir poezija, ir proza, ir drama (gal geriau scenų skriptas) drauge. Puikus, meniškai apipavidalintas leidinys (spalvotais K. Veselkos akrilais ir akvarėlėm, A. Kezio foto, J. Sodaičio grafika), atspausťas gerame popieriu, estetiškas teksto ir inicialų sandėris; įrištas kietais viršeliais. Žodžiu — luxas, vertinga dovana ne tik eiliniam skaitytojui, bet ir bibliografui.

Kaip rožės pumpuras kraunasi iš plonyčių žiedlapių, taip mūsų gyvenimas kraunasi iš daugybės mažų mirčių: iš agonijų, merdėjimų, pasišarvojimų, susideginimų, pasilaidojimų, pelenais išsibarstymų...

Kaip rožės pumpuras, kraunasi ir mirtis: iš mūsų gyvenimo dienų.

Gal iš tikro: mirti bus paprasčiau, negu mes galvojame.

Gyventi — nebuvo paprasčiau.

Turinyje: Mišios už išdaviko žmoną; Rauda ir Du keleiviai.

Didžiąją knygos dalį — 46 puslapius užima „Mišios“. Jose autorė, pasinaudodama mišių eigos konstrukcija — Asperges, Introibus, Mea Culpa, Kyrie, Gloria, Lekcija, Credo, Sanctus, Agnus Dei; nėra tik konsekracijos su žodžiais „Accipite et manducate ex hoc omnes, hos est enim corpus meum“, nes jo ir negali būt — tai gali atlikti tik pakonsekruotasis — kunigas. Pasakojimas (jeigu ne per proziškas tas žodis) Dovo Arminienės tragiškas gyvenimas nuo jungtųjų iki, tur būt, mirties, nes „mes, katachumenai už išdaviko žmoną užpirkom mišias“ (43 psl.).

Reiktų atpasakoti veikalo fabulą, bet jos kaip ir nėra. Ji autorės neseinama. Atskirų dalių tekstuose, kurie, ištiesai poetiški, sužinome, kad Dovo Arminienės vyras išdavė laisvės žygio draugus (prieš tai suimtas, tardytas, užverbuotas), o eidamas kaip ryšininkas per sieną nušovė dviem kulkom savo bendrą, kuris jau įtarė Arminą.

Dėl vyro padaryto nusikaltimo Dova, ir prabangoje gyvendama, nešiojo sieloje kaltę, nors „viešai nepakaltinta, tačiau visuotinai neišteisinta“ (50 psl.). Sunku išdaviko Armino motinai (ji ištremiama į Sibirą), sunku nusikaltėlio Sniečkaus motinai, pabėgusiai nuo sūnaus sukurto rojaus Lietuvoje; ji net raudonųjų emisarų kviečiama atgal iš Hanau stovyklos, kur jos sūnelis Antanas „dabar Lietuvoj karalius“, bet motinos „ašara gali tapti relikvija“, o „jos erškėčiai glaudžiasi prie kankinių vainiko“. Tik žmona „lieka šiaapus smilkalų, neįvesdinta per nekaltumo slenkstį“. Žmona, pagal autorę, ir vyras mylisi, kol ne tik jų kūnai, bet ir sielos sutampa, ir dėl to jie turi „priimti ir vienas kito kaltes“. (16 psl.).

Iš čia ir kyla Dovo tragedija ir kančia, nuo kurios jai nelemta išsilaisvinti vyrui mirus. Kokioj prabangoj ji begyventų, kaip jos virtuvėj bebūtų „miela ir linksma“, jos miegamajame stovi ir „visuomet stovės vyro karstas“ (17-18 psl.).

Tai „teorijai“ paremti autorei i pagalbą ateina iš istorijos Vilniaus vaivadienė, samoksininko Jono Daugirdo žmona. „Dvylika prisiekusių vienbalsiai nutarė: Per vyrą — ir žmona užsikrėtė juodąja lepra“. (45 psl.).

„Kai du kūnai tampa vienu kūnu, jų glamonė yra sandėris prieš žiaurią žemę. Dviese jie stiprūs, dviese jie narsūs; jų dorumas žydi kaip dvilypė rožė. Bet piktadarystė — išauga i dvigalybę pabaisą, kuri prarija juos abu“.

Taip pasakyta Mozės skaičių knygoje: „Tu sergi gailestingumu tūkstančiams; tu atleidi neteisybę, nusikaltimus ir nuodėmes; tačiau tavo akyse nėra vienas nėra iš savęs nekaltas; tu baudi už tėvų neteisybę sūnus ir vaikaičius ligi trečiosios ketvirtosios kartos“. Nieko nepasakyta apie žmoną.

Švento Rašto studijoje V. Bagdonavičius rašo, kad kitaip ši klausimą sprendė Jeremijas: jis paskelbė principą, kad tikrasis teisingumas yra tik asmeninis teisingumas (ar nusikaltimas). Ir niekas kitas neatsako už nusikaltimus, kaip tik nusikaltėlis. Štai pranašo Jeremijo žodžiai: „Jei buvo sakoma: Tėvai valgė rūgščių vynuogių ir vaikams atšipo dantys, esą, ateis laikas, kada kiekvienas žmogus, kuris valgys rūgščių vynuogių, atšips jo paties dantys“. T. y. kiekvienas atsakys už savo nusikaltimus. Jeremijo principas galioja ir krikščionijoje. Ergo, nei motina, nei tėvas, nei žmona neatsakingi už vaikų ar vyro nusikaltimus. Bet kai autorius savo „tezėm“ duoda meninę formą, kai kalba poetiniais vaizdais ir neargumentuoja, o skambina lyra ir pritaria cimbolais, niekas su juo nesiginčija, nes jis kalba iš širdies i širdį, ir tu kartu kenti, gailiesi ir meldiesi.

Tu prašai Viešpatį pasigailėjimo, nes nėra nė vieno žmogaus, kurs nebūtų jo veido akivaizdoje nereikalingas jo gailestingumo. Tokia gali būti ir B. Pūkelevičiūtės „Mišių“ mintis.

„Atradimo rudens“ antrą dalį sudaro „Rauda“ (Lietuvos partizano apgarbstymas) ir „Du keleiviai“ septyni sielos atminimų fragmentai. Kalbant apie kalbos poetiškumą ir grožį, reiktų ištiesai cituoti vaizdų gausybę, palyginimus ir alegorijas. Tai poezija prozoje, tai iš beformės būsenos (autorės žodžiais) iššaukti pavidalai, kur gieda mano giminė: tėvai ir motinos, vienturčiai broliai, dvynės seserys ir jaunikaičiai...“

LD žurnalo skaitytojui pasiūlome keletą dalykų pačiam pasiskaityti ir pasigrožėti.

* * *

Skaitytojai,

prašome pataisyti korektūros klaidą. Š. m. „Lietuvių Dienų“ sausio numeryje, 4 psl. baladės „Aukos lelija“ ketvirtos eilutės gale vietoj „gyvenome“ turi būti „gyvenau“.

Gerb. poetą B. Brazdžionį ir skaitytojus atsiprašome.

Redakcija

Lietuvos įkaitų likimas

Šiomet sukako 48 metai nuo tos kovo 16-osios, kai prasidėjo Lietuvos įkaitų istorija. 1943-aisiais vokiečių okupantai sumanė kurti lietuvišką SS legioną. Buvo paskelbtas šaukimas, tačiau i punktus atvyko tik keli jaunuoliai, ir tie patys suklypę. Už bausmę Lietuvai įvairiose vietose buvo suimti 46 inteligentai. Jie, perkeliavę Europos kalėjimus, atsidūrė Štuthofio koncentracijos stovykloje, kur buvo pavadinti Lietuvos įkaitais. Toje inteligentų grupėje buvo ir rašytojas Balys Sruoga, vėliau parašęs „Dievų mišką“. Dalis įkaitų po karo grįžo i Lietuvą ir išvažiavo i tarybinius lagerius. Dalis pasitraukė i Vakarus. Rašytojas Balys Sruoga nesulaukė savo knygos išspausdinant. Užsienyje apie Lietuvos įkaitų likimą yra išleistos dar kelios knygos.

Lietuvos Mokslų Akademijos bibliotekos salėje įvyko nedidelis šios sukakties paminėjimas. Susirinko įkaitų giminės, pažįstami, šiaip besidomintys istorija. Buvo parodyta dokumentinė medžiaga, surinkta vieno įkaito, Marijampolės gimnazijos direktoriaus Z. Masačio sesers B. Masaitytės. Vien tik jos rūpesčiu buvo surinkti visi dokumentiniai faktai ir kasmė, kai tik jau buvo galima, minimas įkaitų likimas. Kiek vėliau i Štuthofą buvo išvežta dar 16 lietuvių žurnalistų, bet, deja, nebuvo žmogaus, kuris surinktų apie juos istorinę medžiagą.

Sigita Urbonavičiūtė
„Lietuvos Rytas“

KREMLIAUS TARPTAUTINĖ OFENZYVA LIETUVOS KLAUSIMU

Vadovaujantys Kremliaus asmenys visu frontu tebetėsia kontraofenzivą Lietuvos klausimu. Vasario 21 d. kalbėdamas Europos Tarybos konferencijoje, Madride, užsienio reikalų ministras A. Bessmertnykas nusiskundė, kad Vakarų kaltinimai sovietams dėl jų elgesio Baltijos valstybėse gali pastatyti pavojun „naujos Europos santvarkos pagrindus“. Jis priminė tarptautines sutartis apie sienų nepažeidžiamumą ir teritorinį valstybių vientisumą.

SSRS-os poziciją Baltijos valstybių klausimu vasario 11 d. Ženevoje, J. T. Žmogaus teisių komisijos posėdžiuose susumavo SSRS Aukš. Tarybos narys A. Denisovas. Užtikrinęs, kad jo šalis tęsia „demokratizaciją“ ir remiasi principu, jog „žmogaus teisių negalima pažeisti“, jis pavadino J.T. žmogaus teisių komisijos požiūrį i pastarųjų savaitių įvykius Baltijos valstybėse „emocingu, šiek tiek vienašališku ir nevisad išbalansuotu“. Kodėl buvo pralietas kraujas nusprendianti ypatinga visasąjunginė prokuratūros komisija ir atitinkami respublikų organai. Sovietinė konstitucija suteikianti teisę kiekvienai respublikai išstoti iš Sovietų Sąjungos. Objektiviai žvelgiant, kalbėjo Denisovas, atrodo, kad padėtis Pabaltijyje pašlijo, nes „priešiškos ekstremistų grupės“ pradėjo kovoti dėl valdžios.

(ELTA)

S. KAŠAUSKAS

Leisk, Viešpatie, numirti

Naujausia Stasio Kašausko knyga „Leisk, Viešpatie, numirti“. Tai skaudžių Lietuvos ir lietuvių pergyvenimų Sovietų okupacijos metais. Joje vaizduojama daugeliu surinktų atsiminimų forma okupanto smurtas, tremtys Sibire ir apskritai sataniškos jėgos nekaltų prievartavimą, valdančiųjų sluoksnių despotizmas ir išsigimusios komunizmo ideologijos degeneratų siautėjimas ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Sovietijoje. „Leisk, Viešpatie, numirti“, toks buvo kankinamųjų desperatiškas šūkis, kai žmogui buvo atimta paskutinė vilties kibirkštėlė gyvenimo, brangiausios Dievo dovanos žmogui žemėje.

Surinktos autentiškos medžiagos gausumu, pasakojimo įtampa, autorius pagauna skaitytoją, jį jaudina ir veda per daugybę kraujo ištroškusių sovietinių „načalninkų“ kriminalines orgijas iki paskutinio puslapio. Kartu skaitytoją stebina, žavi ir gaudina žmonių idealizmas, pasiaukojimas, pasitikėjimas Aukščiausio valia ir galia, partizanų žygiai ir „nežinomo“ kovotojo ryžtas išverti.

Knygą beskaitant kyla daugybė klausimų: už ką niekuo nenusikalte žmonės nei komunizmui, nei Sovietų valdžiai, turėjo kentėti? Kodėl pasaulis to nematė, nereagavo, — ir dabar nereaguoja, kai išvydo, kas buvo daroma, ir kad tautos (kaip baltai, ar gruzinai ar kiti) nori išsivaduoti iš subankrutavusios imperijos vergijos?

Kai Numidija švenčia nepriklausomo gyvenimo pirmų metų sukaktį, kai Kuveitas džiaugiasi grąžinta laisve, kaštavusia bilijonus, kodėl po I-mo pasaulinio karo i Vakarų kultūrą įaugusiom tautom šykštima net paremiamojo žodžio. Kodėl vienus despotus triuškinant, su kitais bičiuliaujama ir jiems net pataikaujama? Kur tiesa, kur teisybė?

Ir nežinia, kada i tuos klausimus bus atsakyta.

“Mes drauge su savo likimo broliais ir seserimis
budime šiapus ir anapus Nemuno laukuose prie
laužų, išiklausydami į sausio naktį ir į savo širdį”.
(“Sausis, 91”, 1991.I.14, Nr. 1)

“Vėlyvas vakaras. Lauke žvarbu. Nepriklausomybės
aikštėje daug žmonių. Pakraščiuose liepsnoja
laužai... budės prie parlamento visą naktį”.
(B. Šaknys, Tiesa, nr. 9, 91.I.16)

Bernardas Brazdžionis

BUDĖJIMAS

Budi narsūs pilėnai parlamento rūmuos, —
Pabudėt, mielas broli, ir mudu eiva!
Dieną-naktį ugniakuro kylantis dūmas
Grežia dangų ugnimi: Lietuva!

Nuo liepsnų, it žaizdų, laužo žiežirbos skraido
Nusidažo dangus ryto kraujo spalva
Ir nubėga raukšlėm švento Viešpaties Veido,
Kai nemiega ir budi visa Lietuva.

Mirtimi mes užgrūdinti, mirt nepabuge,
Tik mirtis arba laisvė tebus atgaiva, —
Prieš kiekvieną vergijon grąžinantį smūgį
Smogiam laisvės šventuoju žodžiu: Lietuva!

Budi narsūs pilėnai parlamento rūmuos,
Pabudėt, sesuva, irgi mudu eiva!
Dieną-naktį ugniakuro kylančiuos dūmuos
Dengia dangų vilties ugnimi Lietuva.

Budinčiųjų prie parlamento rūmų Vilniuje foto
nuotrauka paimta iš Kaune kūrybos žmonių 1991 m.
sausio 14 d. (Nr. 1) išleisto kaip “gyvo paminklo
žuvusiems už laisvę” leidinio, vardu “Sausis, 1991”

←
The Lithuanian watch at the Parliament Building in Vilnius.
Photo is taken from a publication of creative people in Kaunas,
issued on January 14, 1991 (No. 1) as the “Living Memorial for
those who died for Freedom”, and entitled “January, 1991.”

DEMOKRATINĖ MASKVA PASISAKO UŽ LAISVĄ LIETUVĄ

Arbate jaučiamos politinės nuotaikos; jauni ir dar nepripažinti poetai deklamuoja pašiepiančius M. Gorbačiova eilėraštukus, o gatvės dailininkai siūlo pirkti garsiosios trijulės portretus: Lenino, Stalino ir Gorbačiovo.

Daug žmonių ir Lietuvos atstovybėje Maskvoje. Stiklai nuklijuoti lietuviškais laikraščiais ir šukiais, palaikančiais Lietuvą. Vestibiulyje žmonės žiūri videofilmą apie sausio 11-13 įvykius daug kas atsineša savo videokasetes ir prašo tai perrašyti.

Sausio 20-tąją Maniežo aikštėje apie 500 tūkstančių žmonių išreiškė savo solidarumą su Lietuva. Šalia Kremliaus didžiulė minia skandavo "Šalin TSKP", reikalavo M. Gorbačiovo, B. Pugo, D. Jazovo atsistatydinimo.

"Netikėkite, kad diktatūra padės sumažinti nusikalstamumą, netikėkite, kad ji i kiekvienus namus atneš laimę ir ramybę. Mes kreipiamės į visas demokratines partijas ir jėgas: žinokite, kad diktatūra negailestinga bet kokiai partijai, netgi pačiai ištikimiausiai. Supraskite, kad prievarta gali pagimdyti tik prievartą. Ir tik visi susitelkę mes galime sustabdyti reakciją. Tik tada mes pasieksime, kad apsišaukėliai iš Rusijos gelbėjimo komiteto, kuris, galbūt, jau kuriamas kokiuose nors kabinetuose, netaptų Rusijos šeiminingais. Svarbiausia šiandien nebūti nuošalyje", — tai kelios mintys iš B. Jelcino laiško mitingo dalyviams.

Tikriausiai neverta perpasakoti visų oratorių kalbų. Visi tvirtino, kad tai, kas atsitiko Lietuvoje, bet kurią dieną gali įvykti ir Rusijoje. Kaip pareiškė RTFSR deputatas pulkininkas V. Smirnovas, ginkluotos jėgos panaudojimas prieš taikius gyventojus yra nusikaltimas. Jau nebe pirmą kartą armija gina partinės nomenklatūros interesus, jau nebe pirmą kartą liejasi žmonių kraujas, o centrinė valdžia sugeba pareikšti tik užuojautą (ir tai ne visada). Pulkininkas V. Smirnovas pakvietė kurti respublikų karines pajėgas.

Išpūdingiausia, aišku, buvo TSRS liaudies deputato, buvusio TSRS Prokuratūros itin svarbių bylų tardytojo Telmano Gdaliano kalba:

— Tegul diktatorius su savo gauja dreba už Kremliaus sienų — ateis teismo valanda. Diktatoriaus, kruvinojo Michailo likimą spręs ne parsidavėlišku Aukščiausiosios Tarybos ar liaudies deputatų suvažiavimo posėdžiuose. Jo likimą spręs liaudies teismas: tas, kuris čia susirinko.

Labai baisu, kai žmonės ir tautos pripranta prie kraujo. Jau iki įvykių Lietuvoje oficiali gebelsiška propaganda su Kravčenko priešakyje stengėsi, kad jūs priprastumėte prie partokratijos pralieto kraujo. TSKP CK, o būtent TSRS prezidento nurodymu, kariškių įvykdytas kraujo praliejimas Lietuvoje buvo paskutinis kantrybės lašas pilnoje taurėje. Po to diktatorius gavo tai, ko nesitikėjo.

Lietuvos žurnalas "Švyturys" š. m. kovo mėn. 4 numeryje išspausdino reportažą apie Maskvoje įvykusį milžinišką mitingą už laisvę Lietuvai, vardu "Atėjome pasakyti: diktatūra nenugalės".

"Tarybų sąjungos vadovas turi atsistatydinti", — kalbėdama apie kruviniuosius įvykius Lietuvoje, pasakė Jelena Boner (Sacharovo žmona).

Šiandien mes susidūrėme su tiesioginiu karinės jėgos išikišimu, su tiesiogine agresija, su bandymu nuversti teisėtai išrinktą valdžią, Aš savo ir jūsų vardu noriu pareikalauti tuojau pat areštuoti Vilniaus igulos vadą ir jo bendrininkus, praliejančius kraują. Aš kreipiuosi į Rusijos prokuratūros darbuotojus (kadangi i TSRS prokuratūrą kreiptis beviltiška), kad jie išduotų areštų orderius. Aš reikalauju iškelti baudžiamąją bylą prezidentui Gorbačiovui (*didžiulės minios ovacijų — A. K.*) aš kviečiu lietuvių tautą nepalikti likimo valiai savosios aukščiausios valdžios, o ginti ją visomis priemonėmis. O jeigu vėl bus panaudota ginkluota jėga, tai ir su ginklu rankose kviečiu ginti teisėtą valdžią. Kviečiu ir visas kitas respublikas ginti savo parlamentus. Pavojus taip pat iškilo ir virš Rusijos, virš Boriso Jelcino, todėl aš kviečiu visas patrijotines VRM ir VSK jėgas ginti Rusijos parlamentą ir neleisti nuversti teisėtos valdžios. Patikėkite, reakcinis režimas eis iki pat galo: bandys nuversti valdžią respublikose. Todėl mes turime teisę pakviesti žmones i ginkluotą kovą nuversti šią antilaudinę kliką, jeigu ji ryšis ginkluotu būdu nuslopinti demokratiją.

Žmonės plojo, žmonės grūmojo Kremliaus, apstatyto milicijos autobusais ir barjeriais, pusėn. Prie sunkvežimio, nuo kurio kalba oratoriai, didžiulė minia žurnalistų, fotografų, operatorių. Prisibraunu prie pat sunkvežimio borto.

— Tėve Glebai, ar, Jūsų nuomone, Lietuvoje bus dar panaudota ginkluota jėga? — klausiu buvusio politinio kalinio, RTFSR deputato Glebo Jakunino.

— Manau, kad tai, kas vyksta dabar, paveiks mūsų reakcinius kariškius, paveiks Gorbačiova ir tikimės, kad lietuvių tauta laimės. Mes, Rusija, visa širdimi esame su Lietuva.

Mitinge priimama rezoliucija, kurioje reikalaujama M. Gorbačiovo, B. Pugo, D. Jazovo atsistatydinimo. Didžiulė korespondentų ir operatorių armija puola prie R. Gdaliano. Dar mitingo metu man pavyko susitarti su juo, kad jis atsakys i keletą "Švyturio" klausimų.

— Ar tikėjotės, kad Kremlius panaudos jėga Lietuvoje?

— Niekas netikėjo, kad Kremliaus avantiūristai žengs i šį kraštutinį žingsnį: panaudos ginkluotą jėga parlamento nuvertimui. Bet tai jau įvyko. Todėl šiandien mes kreipėmės i demokratines jėgas, kad visi sukiltų prieš diktatūrą.

— Kokį vaidmenį, Jūsų nuomone, vaidina Michailas Gorbačiovas?

— Pagrindinį. TSKP CK generalinis sekretorius yra ir generalinis diktatorius. Vadovaujantis jo nurodymais, visiškai paminamas ištatymas. Po šio mitingo Kremliaus avantiūristai supras, kad jų žlugimas yra neišvengiamas. Bet jeigu jie ir dabar nesusiprotės, mes pakviesime žmones visuotiniam streikui, pakviesime visas demokratines šalis paskelbti boikotą M. Gorbačiovui, kuris nusimetė liberalo ir demokrato kaukę.

— Šiuo metu Lietuvoje dirba TSRS prokuratūros komisija, tirianti kraujo praliejimo priežastis. Kokių jūs tikėtės rezultatų?

— Aš netikiu TSRS prokuratūros objektyviu tyrimu, kadangi ši ištaiiga visada buvo viešpatuojančios klasės ginklas. Todėl jokio tyrimo nebus, šis tyrimas bus toks pat neobjektyvus, gėdingas ir antiįstatymiškas, kaip Tbilisyje ir Baku. Todėl niekas nebus nubaustas ir Lietuvoje. Šiandien aš pasiūliau, kad Rusijos prokuratūra patrauktų baudžiamojon atsakomybėn tuos žmogžudžius.

Kaip perkūnas iš giedro dangaus nuaidėjo žinia: Jelena Boner pareiškė gražinanti A. Sacharovo Nobelio taikos premiją. A. Sacharovo ir M. Gorbačiovo pavardė negali būti viename sąrašė. Man pavyko paskambinti J. Boner ir trumpai pasišnekėti su ja telefonu.

— Kokie gali būti šiandien interviu... — atsakė A. Sacharovo žmona. — Šiandien reikia dirbti, o ne kalbėti. Visą naktį negalėjau užmigti, labai pergyvenau dėl įvykių Lietuvoje. Tą procesą galiu pavadinti nepriklausomybės smaigimu. Tai tik prasidėjo nuo Lietuvos. Rytoj tai jau gali įvykti Latvijoje (*ir įvyko — A. K.*) ir Estijoje. Šis smaigimas vyksta visoje Tarybų Sąjungoje. O jėgos šaltinis yra centrinė valdžia. Nesvarbu, ar buvo duotas i sakymas šaudyti i žmones, ar ne. Po tokių įvykių šalies vadovas turi atsistatydinti. Taip jau būtų įvykę demokratinėje valstybėje. Nesvarbu, ar Gorbačiovas žinojo iš anksto apie šią operaciją, ar ne. Jeigu jis žinojo — blogai, o jeigu nežinojo — dvigubai blogai.

— Jūsų nuomone, ar galima jėga užgniaužti žmonių norą būti nepriklausomais?

— Ne.

Demokratija nepasiduos taip lengvai. Sausio 21 dieną įvyko pulkininko N. Prosiolkovo, organizavusio Lietuvą palaikantį mitingą prie mūsų atstovybės, teismas. Pateiktas kaltinimas: viešosios tvarkos ir ištatymo dėl mitingų organizavimo pažeidimas. Pulkininkas pripažintas nekaltu...

(Audris Kutrevičius)

VAIZDAI IŠ LIETUVIŠKOS VEIKLOS

Atvykusią į jai ruoštą pagerbimą, dr. Mariją Alseikaitę-Gimbutienę pasitinka: (iš k.) R. Alseikaitė-Griciuvienė, Vyt. Plukas, pagerbimo rengėjas ir dr. B. Vileišytė.

Dr. Maria Alseika-Gimbutas is being greeted at the reception given in her honor. From the left: R. Alseika-Gricius, Dr. Gimbutas, Vyt. Plukas, reception organizer, and Dr. B. Vileisis.

Photo by Valerija Baltušienė

S. Kašauskas (prie Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos) dalyvauja demonstracijoje, smerkiančioje 1991 m. sausio 13 d. sovietų vykdytas žudynes Vilniuje. Kalba Estijos garbės kons. J. Treiman.

S. Kasauskas in front of St. Casimir's Church during the demonstration protesting the Soviet murder of Lithuanians in Vilnius on January 13, 1991. Speaking Honorary Consul of Estonia J. Treiman.

Kovo 11 d. Nepriklausomybės atstatymo minėjime Los Angeles. Iš k.: Danijos konsulo žmona Bingul Kristiansen, konsulas Henning Kristiansen, Norvegijos gen. konsulas Per A. Tollefsen.

Commemoration of March 11th in Los Angeles. From the left: Mrs. B. Kristiansen and Consul General of Denmark Henning Kristiansen, Consul General of Norway Per A. Tollefsen.

Photo by E. Jurčis

Islandijos konsulei Halla Linker, Kovo 11-tos minėjimo metu, D. Navickaitė užriša juostą.

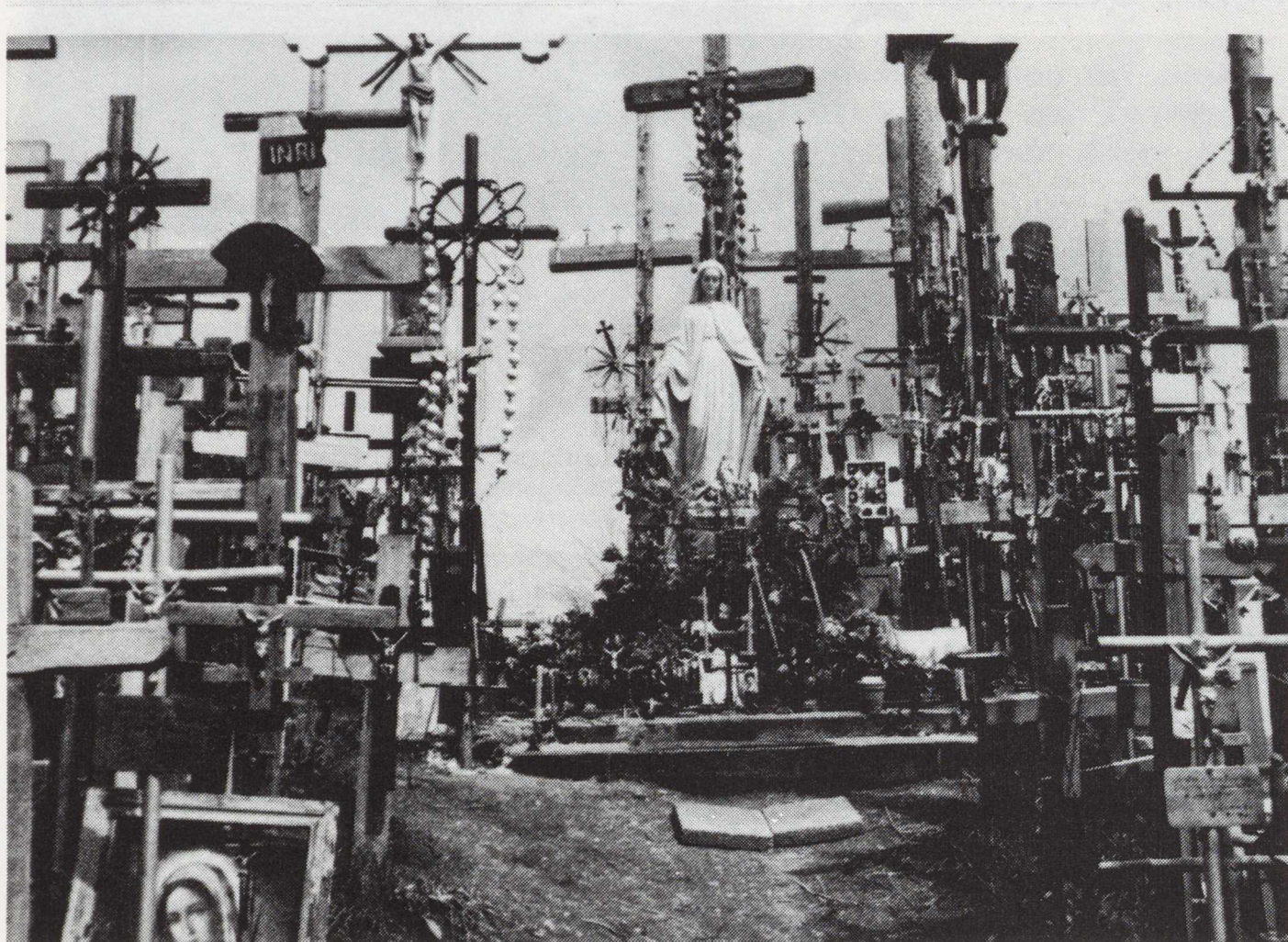
Consul General of Iceland Halla Linker is being dressed with a Lithuanian sash by D. Navickas at the commemoration of March 11th.

ENGLISH SECTION

Our Lady in History

Our Lady's Legions in Eastern Europe

By Warren H. Carroll, Ph. D.

The famous Hill of Crosses at Meskučiai, near Šiauliai.
Garsusis Kryžių Kalnas Meškuičiuose, netoli Šiaulių.

More than a year has now passed since a sudden, unexpected mass popular movement overthrew communism in almost all of Eastern Europe, with no attempt by the still communist Soviet Union to prevent it. This upsurge, which began in Catholic Poland under the leadership of profoundly Catholic Lech Walesa — head of Solidarity and now President of Poland — happened so fast and accomplished so much it remains very hard to explain by purely natural causes. It could well have been divinely aided, an answer to the many prayers offered to Our Lord and Our Lady by millions of persecuted Catholics living under one of the worst despotisms history has ever known.

The Catholic Element

This liberation movement, beginning in Poland in June 1989, was totally victorious within six months in Poland, Czechoslovakia, Hungary, and East Germany. In Poland, Czechoslovakia, and Hungary the majority of the population is Catholic. The slower triumph of liberation from communism in non-Catholic Bulgaria was not completed until late last year. The federated country of Yugoslavia is probably breaking up, and of its seven parts the

two which have thrown off every remnant of communist rule are the almost entirely Catholic states of Slovenia and Croatia. Only Rumania and Albania — largely non-Catholic — remain under the rule of former communists.

Of the new governments which have taken office in the liberated countries, only one — Poland's — is clearly and strongly committed to the Catholic Faith, thanks primarily to the unshakable Catholic fidelity of Lech Walesa. His first act, upon being elected his country's new president, was to go to the great shrine of Our Lady of Czestochowa, Poland's beloved "Black Madonna," to express his thanks to her for all she had done for him and for his country, and to ask her aid in the enormous responsibilities he now has to bear. In 1991, Poland offers the best hope in Eastern Europe for the emergence of some of the specifically Catholic fruits of liberation from communism, the fulfillment of the Fatima promises of peace and the triumph of the Blessed Virgin Mary's Immaculate Heart.

Within the Soviet Union the changes begun under Gorbachev are not complete, and the regrouping forces of the old tyranny — in rapid retreat throughout 1989 and 1990 — are threatening to stop them. The primary field of

struggle between liberation from communist tyranny and its restoration is Catholic Lithuania, where devotion to Our Lady has always been very strong.

Lithuania was conquered, occupied, and subjugated by Joseph Stalin with ruthless brutality in 1940. Its Catholic Church and people were relentlessly persecuted from then until two years ago. As soon as World War II ended, during which Lithuania was a battleground between the Germans and the Russians, the Lithuanian people — wholly unaided — mounted an almost incredible armed resistance against their communist conquerors. The freedom fighters met together for prayer and to receive the sacraments. New recruits kissed a crucifix as they took the Resistance oath.

The Church in Lithuania stood by its sons in the Resistance — it had daughters among them too — to the end. In 1946 the Soviet authorities removed every Lithuanian bishop but one from his diocese, and most of those sent to labor camps did not return. Archbishop Teofilis Matulionis was their leader. He had already spent thirteen years in Stalin's jails, where he was secretly consecrated a bishop. Ordered by Stalin in 1946 to condemn the freedom fighters, he flatly refused. Archbishop Matulionis was arrested and sentenced to seven more years in prison, which he served in labor camps in Siberia — and survived.

Deportation to Siberia

From 1946 to 1948, 357 priests — one-third of all priests in Lithuania — were deported to labor camps in Russia and Siberia. One of them, sentenced to 25 years' imprisonment (which meant death, since very few survived more than ten years in the labor camps) was offered his freedom, one of the largest churches in Lithuania's capital of Vilnius, and 100,000 rubles if he would head a schismatic Lithuanian Catholic church. He refused, and disappeared from history. We do not even know his name.

Lithuanians now demand freedom from the persecutor. We may be sure that as the Kremlin threatens and sends tanks into the streets of their capital, they, like the Poles, are offering many prayers for Our Lady's intercession in their favor. The next step in the fulfillment of the Fatima promise could well come in Catholic Lithuania — perhaps the final blow to the faltering Soviet giant, whose power is not what it once was. But it may be that more suffering is in store for the Lithuanians first. There is a hill called Šiauliai in Lithuania (*Actually called "Kryžių Kalnas", The Hill of Crosses, in Meškuičiai, near the city of Šiauliai. Ed.*) that is covered with crosses, a symbol of the crosses these people have borne under the loving gaze of the Mother of Sorrows.

*Soul Magazine
March-April 1991*

SOVIET HUMAN RIGHTS VIOLATIONS IN LITHUANIA

(Excerpts from the Appeal to the United Nations Human Rights Commission Regarding Human Rights Violations Following Intensifying USSR Aggression in the Republic of Lithuania)

I. AGGRESSION

Using military force against the political independence and sovereignty of the Republic of Lithuania, the USSR committed an act of aggression as defined by the December 14, 1974 UN General Assembly in Chapter 3, article (a).

The USSR is utilizing various political methods (e.g., USSR Congress of People's Deputies resolutions, decrees of the USSR President, ultimative appeals from the CPBU, etc.) in seeking to impose its own laws on Lithuania. The USSR is interfering in the execution of laws passed by the Supreme Council of the Republic of Lithuania and expressing the will of the inhabitants of Lithuania. Citizens of the Republic of Lithuania are being barred from adhering to legitimate national constitutional requirements: not serving in the occupational USSR army, choosing alternative service, etc.

The primary goal of the Soviet Union's political, economic and ecological aggression is to overthrow the legitimate, constitutionally elected leadership of the Republic of Lithuania. In this way the rights of citizens of Lithuania to free self-determination and choice of political order are being grossly violated.

The USSR is refusing to withdraw the Soviet army from the territory of the Republic of Lithuania, even though 1.6 million inhabitants of Lithuania, i.e., over $\frac{3}{4}$ of the adult population, signed such a demand in the summer of 1989. Besides, additional units of the Soviet army and special forces have recently been deployed in Lithuania. Violent "recruiting" of draft-age men into military service has been continuing in Lithuania. Persons having left the Soviet armed forces of their own free will are being hunted down and forcibly returned. From 11 March 1990 until 1 February 1991, 24 young Lithuanians serving in the Soviet armed forces died or killed themselves. Army supervision is taking place in all of Lithuania on the pretext of searching for draft-age men or "deserters". Soviet soldiers are breaking into private flats, injure, threaten and intimidate inhabitants.

A de facto "state of emergency" has been introduced in Vilnius and other locales in Lithuania. Article 4 of the International Pact on civil and political rights (as well as Article 17 of the USSR Law on the Legal Regime of the State of Emergency) requires informing the UN General Secretary about the introduction of such a state. This was not done. Only the Supreme Council of the Republic of Lithuania can declare a state of emergency in Lithuania. On 11 January 1991, Soviet paratroopers seized the press house, the Department of National Defence building, buildings belonging to the Hunter and Fishermen's Society, and the Nemenčinė television retransmission tower. On

January 12 they seized the Defence Department's border post on the Pariečė-Druskininkai road, blocked the telephone communications of the Lithuanian State News Agency ELTA and other information agencies, and seized the dispatch station of the Vilnius railroad center. Important republican buildings being guarded voluntarily by unarmed inhabitants were surrounded and attacked.

On the night from January 12 to January 13, 1991, Soviet paratroops, together with heavy tanks and combat armoured vehicles, stormed and seized the Vilnius TV tower, television and radio administrative buildings. A representative of the anonymous "National Salvation Committee" spoke on the radio informing inhabitants that the Lithuanian Supreme Council's work had ceased and that this committee was taking power, and that a "curfew" was being introduced in the republic. Somewhat later the international telephone and telegraph station was seized.

Anti-constitutional utilization of Soviet military units.

Over 11-13 January Soviet military unit violence resulted in 604 casualties (of these 166 women). Seventeen persons died: 11 were shot, 3 were crushed by tank treads, 2 died from explosions, and 1 died of heart attack. Soviet paratroops demonstrated extreme cruelty against the unarmed defenders of the Lithuanian radio and television buildings. People were crushed by treads of tanks that had used spotlights to blind them. Special Soviet military units used dum-dum bullets (whose use is prohibited by international law), beat people with rifle butts, kicked those fallen. Forty-nine persons were injured by bullets, 122 are recovering from stab wounds, lacerations, 10 got burns. 342 persons got ear injuries because of close-range cannon shots. The windows of the blocks of flats in the neighbourhood were shattered by acoustic waves. At present, 30 persons are still hospitalized and three of them are in a very critical state.

Anti-constitutional activities of the anonymous "National Salvation Committee" founded by the CPSU.

On 13 January, 1991, the very night of bloody massacre the "National Salvation Committee", supported by the local division of CPSU in Lithuania, occupational Soviet troops and task force subject to the Soviet President's

orders, declared that they were taking power into their hands in the Republic of Lithuania and reestablishing the soviet socialist order imposed upon Lithuania half a century ago.

To justify the military coup of the legitimate authority of the Republic of Lithuania, the soviet occupational bodies and collaborators used the excuse for the alleged "division" of the CPSU property. The "division" was to be executed not in court but by the Soviet military forces representing the interests of the Soviet empire.

II. ECOLOGICAL DAMAGE

The environmental pollution of Lithuania and anthropogenic degradation has reached critical limits by the end of the XX century. The main Lithuanian rivers, among them, the biggest river Nemunas, are being more and more polluted by wastes. The Lithuanian coast of the Baltic Sea is becoming the worst polluted part. The damage done to the Lithuanian economy by the soviet imperial policy exceeds 350 million rubles every year. The damage is increasing from 3% to 5% annually. Far more important and greater damage to Lithuania and neighbouring countries caused by the deformations of the genetic structures because of backward technologies and their wrong use, the negative influence on people's health, fauna and flora is not taken into account.

The structure of Lithuanian economy enforced by the soviet imperial system and deformed by one-sided specialization inevitably led to the ecological catastrophe of our country, which means gradual dying out of the small Lithuanian nation. The impoverishment of Lithuanian nature and ruined landscape is one of the greatest and irreparable damages of compulsory incorporation of Lithuania into the USSR.

Who can repair heavy losses inflicted by the Chernobyl accident to the Republic of Lithuania and her people? Who can prevent the blackmail of the conservative forces of the great soviet empire which threatens the survival of the Baltic States?

Uncontrollable soviet military extremists threaten to blow up the Ignalina nuclear power plant, this endangering the inhabitants of whole region. The Baltic power system which provides for the Western region is becoming a sort of a political hostage in the hands of aggressive soviet generals to make pressure on the inhabitants of the Baltic States to choose a political system. Fuel supply and waste disposal in the Baltic power system is linked with the control of the Baltic economic development and dictate of its modernization trends by Soviet imperial circles.

III. ECONOMIC BLOCADE

The soviet economic blockade imposed on the

Republic of Lithuania from 18 April till 1 July, 1990 interfered with normal functioning of our economy and meeting people's needs. The total losses of the Republic of Lithuania including the preliminary loss of potential profit amount to about 1.5 milliard roubles.

Because of the economic blockade the supply of the main natural resources, fuel in the first place, to Lithuania under contracts was cut short. The soviet government blocked rail shipment and set back the development of Lithuanian national economy at the time when we were making attempts to overcome irrational territorial distribution of our economy and colonial specialization. Fodder contracts having been broken some of the cattle had to be killed. Our losses were increased because of the rash use of ineffective alternative technologies to ensure the functioning of the Lithuanian economy during the soviet blockade.

Owing to the blockade of the Soviet Union, Lithuanian industrial enterprises did not produce goods for 415.5 million roubles. The production of sugar, refrigerators, carpets, diesel fuel, and petrol was cut in half. The losses in food production amounted to 131 million roubles. Fuel stocks for the winter of 1991 were reduced by half. In early July, 1990 we had only 8% of petrol and 25% of diesel fuel of the whole amount for harvesting. The building enterprises of the republic built 120,000 m² of housing less than planned. Rail shipment dropped by 22-38%, road haulage — by 17%, 2/5 of coach and bus trips were cancelled.

The stock of goods for consumers decreased: sugar by 35%, timber by half, ferrous metals by 30%. The Soviet government used the savings of the Lithuanian people in its own interests (6.7 billion roubles) as well as credit stocks of the Lithuanian enterprises and organizations.

(to be continued)

WHAT YOU CAN DO FOR LITHUANIAN INDEPENDENCE

It is very important that the White House and State Department feel pressure for action from all Baltic-Americans. We must continue to stress the urgency we feel on the issues of Baltic independence, in general, and particularly the use of Soviet force in the Baltics. Remember that they log incoming phone calls and use them as barometers of public opinion. Call as often as you can afford to, but also set up a schedule withing your circle or community to spread the calls out over time. This would not only help distribute the pressure more evenly but would make the phone calls less of a burden on you.

White House Comment Line (202) 456-1111
Washington, DC Capital
Hill Operator (202) 224-3121
US State Department Baltic Working Group
24-Hour Hot Line (202) 647-9387
Fax (202) 647-6434

A letter from Lithuania concerning the events in Vilnius on January 13, 1991.

Dearest friend Giedra,

The Situation is this: Last Jan. 13, I was at the Parliamentas (Parliament) in Vilnius. I was at the TV tower that afternoon, but because my cousins were closer to the Parliamentas, we went there. It was because I could not stand watching TV in Kaunas, I had to be there. Giedra — **I and couple thousand people waited for the tanks to attack!** We knew there were deaths — we heard the shooting. Tanks came by, but passed by. **The priest, over the loud speaker, read us our last rites — we were forgiven for all our earthly sins. We were prepared to die. I have never experienced anything so profound in my life — I have never loved Lietuva (Lithuania) as I did that night — I never seen so heroic or so beautiful or so profound as that night.**

We saw men arriving from the TV tower — faces sliced from glass, injuries from TV tower and they came to the Parliament — faces and eyes in shock, but not giving up. All we had were people with **PEACE SIGNS** (two fingers up), chanting **"LIETUVA — LIE-TU-VA."** **I witnessed people at their greatest and truly — I knew I could die and I was prepared to do so — along with my cousin and my coworkers. Over the loudspeakers — they urged women to leave, to be safe, to bear children. Women did not leave. They clung to their men — as I clung to my cousin and coworker, because men were never so dear as that time.** By morning — 9 AM of 1/13, perhaps 100,000 gathered. We thought Kaunas was taken, until we heard Lucija Baškauskaitė (Professor at UCLA, California. L. Baškauskaitė-Anaya is pro-rector of Vytautas Magnus University in Kaunas. Ed.) over radio repeating: "This is Lithuania, we are still alive, this is independent Lithuania, we are alive." **It was the voice of an angel in English, the voice of an angel, I cannot tell you all the ins and outs of the politics now in the letter, but — now can I relate to you the emotions of that night.**

The KGB special forces, filled with narcotics, drove their tanks and shot people who displayed no more than a 2-finger peace sign!

It's not over yet. It's now psychological warfare — disinformation, stress, unsurity. More Soviet troops arriving tomorrow. It was botched effort — They blew it, but we are still suffering. It's terrible New Year...

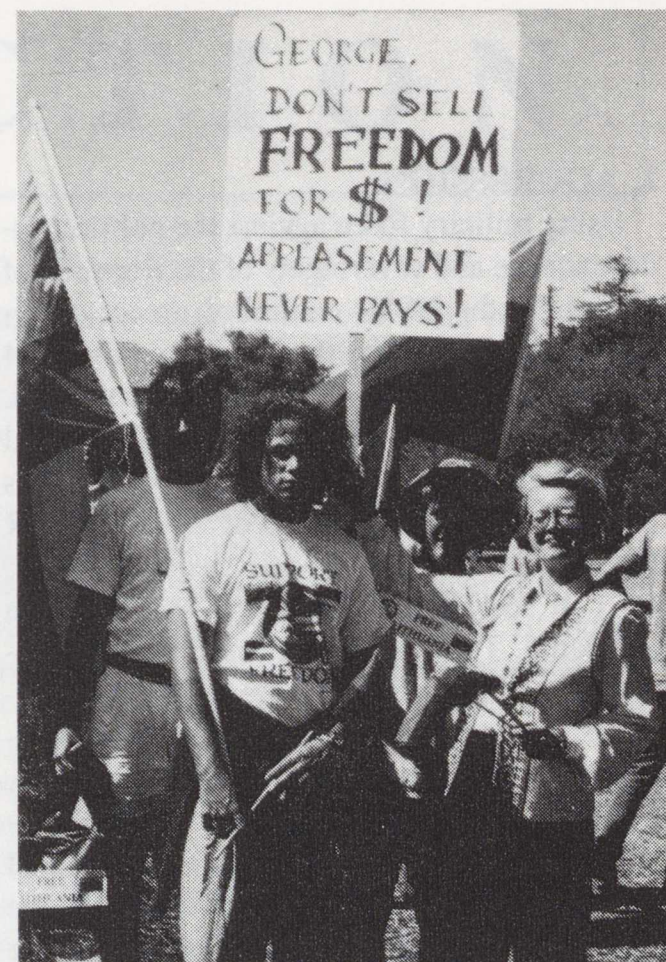
I have translated on TV so the Scandinavians can pick us up.

Lucija created a nightly TV program on top of university business.

Her home was "Deliberately" broken into — Smashed.

Terrorism, not me, but I get scared.

U.S. Embassy came to tell us to go home —

Demonstrators from Los Angeles at Stanford University. At the right Vijole Arbas. *Losangeliečiai demonstruoja prie Stanfordo universiteto. Dešinėje Vijolė Arbaite.*

Photo by Valerija Baltušienė

The Baltics are officially and "Unsafe area". We are not going home. Since January — It's been hell. But we have job to do and it's immense and none of us foreigners are going anywhere. Need I to tell you — The foreigners here are not the "Great Patriots" who are in all the photos and who do all the Parengimai — They haven't done s... (s--- Ed.) All in all, the U.S. is a great disappointment...

Giedrute — It's kind of hell here now and I can't leave. Lietuvybė (Lithuanian spirit) has got a hold of me at long last, but it's real tough now, more troops are arriving tomorrow. What next?.. I'm sorry — I should be asking about you, about your new home, about your troubles. But tonight,... I want to cry, but I can't since Jan. 13, and it's really hard. This is reality. I don't like it.

An yet — here thousands are thinking "Free". 90% voted for **"NEPRIKLAUSOMA DEMOKRATINE LIETUVA"** (Independent Democratic Lithuania). Reality is awesome — It's the best and the worst all rolled into one. Tomorrow?

We take it one day at the time. Lots of brave people here — not only Lietuviai (Lithuanians), but Russians, Belorussians, Ukrainians, Armenians, Georgians, these are our allies, not the U.S. 1991 the year of war, of strife, of bravery.

I don't exist there. It exists here. And we may be doomed.

Your buddy Vijole

Vijolė Arbas received her B.A. in Philosophy at Berkely University and M. A. at University of Hawaii. At present Vijolė lives in Kaunas and teaches English to the Deputies of Lithuanian Parliament and the students of English language at the Vytautas Magnus University.

THE LITHUANIAN PRESIDENT'S DEMOCRATIC CREDENTIALS

Over the last few days, we have observed a rapid fallback of the Soviet authorities to the rhetoric of the cold war period. The representation of events in Lithuania and of its President, Vytautas Landsbergis, is a perfect example of this.

After the invasion of tanks in Vilnius, the Soviet sources controlled by the Kremlin, put to work the old propaganda machine, portraying President Landsbergis as a "fascist," and "extreme nationalist" and an "imperialists' accomplice," who is trying to bring back the "bourgeois dictatorship." They did not bother to support these accusations with facts or evidence. Who, indeed, are these imperialists? Could it be the Americans or the Germans who rushed to provide economic help to President Mikhail Gorbachev's (and not Mr. Landsbergis's) Government?

I know my friend and colleague Vytautas Landsbergis very well. Over more than 20 years, I have maintained professional and personal relationship with him. This intelligent, calm man with a businesslike approach and a great sense of humor is one of the most extraordinary and intellectual people I know. A musicologist and an art critic, a pianist and a music professor, he personifies the cream of the crop of the rich and diverse Lithuanian culture.

Vytautas Landsbergis comes from a remarkable family of intellectuals. His father is a well-known architect, and his grandfather's writings are recognized as classics of Lithuanian literature. His wife and daughter are also musicians, and his son's goal is to become a film maker.

There is nothing more absurd and vile than calling Mr. Landsbergis a fascist. As a Jew who lived in Moscow, I had many friendly talks with him about the ethnic and political problems in relations among Lithuanians, Russians and Jews both past and present. He is a genuine democrat in his convictions and his actions.

Recently President Gorbachev spoke disdainfully of "musicians who govern Lithuania." Yes, indeed, President Landsbergis is a musician. And President Lech Walesa of Poland is an electrician, and President Vaclav Havel of Czechoslovakia is a playwright. And it is not they who send tanks to suppress people fighting for their freedom.

("Lithuania's President a Genuine Democrat" by Felix Roziner, a Russian Research Center Fellow, Harvard University, "Letters to the Editor," The New York Times, January 27, 1991) (ELTA — Feb. 1991)

Renata Bella (**Holly Hunter**) and Sam Sharp (**Richard Dreyfuss**) experience the joys and sorrows and passion that make life worth living in the movie **Once around**.

Holly Hunter ir Richard Dreyfus pagrindinėse rolėse filme "Dar kartą aplink".

Photo by Mikki Ansin

ONCE AROUND

A Film about a strong-willed Lithuanian American.

After many films depicting the strong character of American Italians the film "Once Around" presents an American Lithuanian, son of a Lithuanian general, who presses his Lithuanian traditions in spite of the objections of the Italian family of his wife. The Lithuanian is a real estate promoter Sam Sharp, portrayed by Richard Dreyfus, who marries an Italian girl Renata, played by Holly Hunter, despite the objections of her family. Renata's marriage to Sam and the birth of their daughter Maria Birute presents several opportunities to show Lithuanian traditions, songs and dances.

For American Lithuanian viewing this film, many scenes, such as the Lithuanian folk dances at the wedding, the singing of the Lithuanian song "My dear little Mom" in the hospital room after the delivery, the christen-

ing of the baby in the Lithuanian language, and the song "Maria, Maria", will be etched in their memories for a long time.

The film presents the clash of two families of different national traditions that eventually come to an understanding through the love of child and the love of family. The different personalities shown in the film are typical of the ethnic groups that sometimes risk the breakup of the family in order to retain their nationality, culture and traditions. Here the strong-willed Lithuanian wins many battles, but in the process he neglects his health and shortens his life.

Despite several scenes in the film that might be objectionable to some, the film represents a good attempt in showing some Lithuanian traditions and customs in the background of the love of two people of different ethnic roots.

Irena Sandanavičiūtė-Merlino was the Lithuanian consultant for the film.

Vyt. B.

Author compares national ideas

By Jack Murray

When the Soviet Union invaded and occupied Lithuania in 1940 thousands of families who were part of its educated, professional, and governing classes fled for their lives.

They knew they were marked for execution or the slower death of Siberian labor camps. Stalin sought to liquidate them because of the threat their devotion to Lithuanian independence posed to Soviet rule.

So they became refugees trying to find safety in a war-torn continent. Thousands travelled through East Prussia to Germany, and finally emigrated to the United States after living in displaced persons camps operated by the Allies in Germany.

A young boy who grew up in such a camp is now a historian who lives in Oak Lawn, Illinois, and recently published his first book.

Antanas Van Reenan spent 10 years researching and writing "Lithuanian Diaspora: Koenigsberg to Chicago."

Having earned his Ph. D in history in 1986 from the University of Chicago, Van Reenan often teaches there as an instructor in the adult education program. Before he moved to Oak Lawn eight years ago he lived in Massachusetts where he taught high school history.

In his book Van Reenan compares Lithuanian concepts of national identity with the first principles of American nationality.

It is a work primarily of intellectual history and comparative thought, but also contains social and political history as they relate to the Lithuanian experience in America. The book will appeal to scholars and general readers interested in American and European History alike, say Van Reenan.

The author also examines the nonviolent confrontation between the two opposing concepts of nationality that arose as Lithuanian emigres coming to the United States struggled to retain their own cultural nationalism in the face of the abstract, non-ethnic, inclusive principles of American nationality.

"This book deals with the people I first came to know as a child in various displaced persons camps, and the invisible configuration of values which define Lithuanianism — a set body of beliefs," said Van Reenan.

"Most books on Lithuania deal with its history or aspects of its culture," said Van Reenan. "This is a pioneer work because it's the first book that defines what Lithuanianism is."

But the scope of the work is important beyond what it says about Lithuanian-Americans, and the institutions they created in the Chicago area.

"After reading this book you not only learn what is a Lithuanian, but what is an American," said Van Reenan.

Van Reenan's contrast between Lithuanian and American concepts of nationality in such chapters as "Exiles not Immigrants;" "Establishment of Institutions to Deflect Assimilation;" and "A Catholic Identity" provide interesting insights into just how unique is the American sense of national identification.

"American nationality is based on 18th century nationalism — a product of the Enlightenment," said Van Reenan. "It came before the rise of Eastern European nationalism in the 19th century.

"It's an artificial or political nationalism based on ideas. American nationalism is the heir of a political heritage and is not defined along ethnic, racial, linguistic or cultural lines.

"Rooted in the principles of the Enlightenment, American nationalism transcends ethnicity.

"The United States is unique because the American state and nationality were created at the same time during the Revolution."

On the other hand Van Reenan described Lithuanian nationalism, and those of other Eastern European nations, as linguistic or cultural nationalism which is a condition of the mind and the soul, not of citizenship," said Van Reenan.

Ironically Van Reenan pointed out that the other great artificial nationality besides the American is the Soviet.

"It is an artificial concept of nationality imported from the West. The peoples of Eastern Europe will triumph in their bid to become free because their concept of nationalism is native and in harmony with other national groups who desire the same thing."

Even the Russians want to be Russians, not Soviets anymore, said Van Reenan. He named Boris Yeltsin, president of the Russian Federated Republic and Alexander Solzhenitsyn as two Russians pointing away from the concept of Soviet citizen back toward Russian nationalism.

If the Soviet concept of citizenship is collapsing because it is an artificial one, why doesn't the American nationality, which Van Reenan also defined as artificial, collapse too?

"American nationalism is a living creed based on a living ideology" he replied.

Van Reenan also distinguished between the Lithuanian immigrants who came to America before World War I, and the "emigres" who came after World War II.

The first group were economic immigrants, peasants without a defined sense of Lithuanian nationhood who left their native land before it achieved statehood in 1918. They assimilated into the American "melting pot." "For them becoming an American was a step up," said Van Reenan.

"For the emigres who were forced to flee Lithuania during World War II, however, becoming an American was a step down. They were the educated classes, many of them

descendants of the people who founded and ran the state. They wanted to pass on to their children their identification as Lithuanians."

The book tells the story about how they fared. "They were able to resist Polonization, and Russification, but yet found it more difficult to resist Americanization," said Van Reenan.

Local institutions that keep Lithuanianism alive include the Balzekas Museum of Lithuanian Culture in Chicago, the Lithuanian Chamber of Commerce of Illinois, and the Lithuanian World Center in Lemont, said Van Reenan. Three Saturday schools are run in the Chicago area to teach children the Lithuanian language, culture, history and literature.

One of the many quotes from local residents Van Reenan uses in his book comes from an Oak Lawn woman named Ramune Rackauskas.

She says, "My own children were drawn to Lithuanism by attending (Saturday school summer camp.) As a result they underwent a spiritual transformation which can be continued to the next generation and beyond me and them, since I wish to pass on my Lithuanian self beyond my own life span."

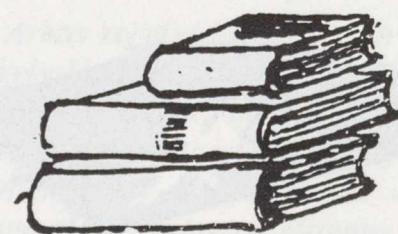
LITHUANIAN DIASPORA: KONIGSBERG CHICAGO

By Antanas J. Van Reenan

Traces the development of a Lithuanian sense of peoplehood and unravels their invisible configuration of values. By analyzing the dynamics of their diaspora mentality, the work presents a picture of an East European people armed with an ideology enabling them to engage in non-violent confrontation with the first principles of American nationality. The study opens with a chapter on the nineteenth century roots of Lithuanian nationalism and then considers the first wave of Lithuanian newcomers (1867-1914) to Chicago. Mostly peasants, they differed from the educated professional classes who predominated among the DP's after World War II. A cultural clash developed between the two groups. The author explores how the DP's set up their own institutions and also took over ones established by their predecessors. **Contents:** *Old World Roots; Emergence of Lithuanian Community in Chicago; A New Wave of Emigration in the Making; Exiles not Immigrants; Establishment of Institutions to Deflect Assimilation; A Catholic Identity; and Lithuanian Involvement in Organized Political Action.*

Antanas J. Van Reenan is an Instructor at the University of Chicago, Illinois.
October 1990, 356 pages
ISBN Cloth, 0-8191-787-5

\$46.75

The artists performing at the commemoration of the 73rd anniversary of the Declaration of Lithuanian Independence at the Cultural Center in New York on February 17, 1991. From the left: G. Bukauskas; R. Allan-Kazlauskas; A. Čiuberkis; A. Kiausas; J. Valaitis; A. Kriks-
ciunas (guest from Lithuania); V. Grabauskas; F. Covalesky-Kavaliauskas.

Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 73 m. sukakties minėjimo (vasario 17 d.) Kultūros Židinyje, New Yorke, meninę dalį išpildė: G. Bukauskienė, R. Allan-Kazlienė, A. Čiuberkis, A. Kiaušaitė, J. Valaitis, A. Krikščiūnaitė (viešnia iš Lietuvos), V. Garbauskaitė, F. Kavaliauskaitė.

Photo by L. Tamošaitis.

A.P.P.L.E. American Professional Partnership for Lithuanian Education “American Teachers for Lithuanian Schools”

Hartford, CT, 1/29/91.

A new organization has been formed to provide direct American support for Lithuania's education ministry. The new group, which has been dubbed the American Professional Partnership for Lithuanian Education, or A.P.P.L.E. for short, is open to everyone interested in educational issues and advances in Eastern Europe. There is an extra emphasis on recruiting new members who have professional skills in education or education administration that can be shared or taught to colleagues in Lithuania.

A.P.P.L.E. is working on a joint project with Darius Kuolys, Lithuania's Minister of Culture and Education, called “American Teachers for Lithuanian Schools,” and maintains close ties with the Education Council of the Lithuanian-American Community. A newsletter has been published which provides more details on A.P.P.L.E.'s mission and what has been achieved thus far. A free copy, together with a membership application, may be obtained by writing to: A.P.P.L.E. c/o Lithuanian Resource Center, P.O. Box 1370, West Hartford, CT 06107.

APPEASEMENT FAILS, FREE BALTS ARE TRUE U.S. FRIENDS

“The American promise of support for Baltic freedom had to be betrayed. The other independence movements trying to break out of the evil empire, domestic department, had to be shoved aside. Every sign of repression by the Gorbachev Government had to be ignored...

“After Vilnius, Washington is shocked, for the moment anyway. American journalists and academics who fully supported betrayal of the Baltics now weep for them. But wait — soon they will be back, justifying themselves, and giving us terrific advice again how to deal with the Kremlin without getting it upset.

“Forget them. The people of Vilnius, dead and alive, are showing us the truth — the greatest of gifts to a nation facing war.

“The truth now is what it always has been. appeasement always fails. Tyrants always betray free nations. Dictatorships are perpetual threats to the United States because they can exist only through terror and war. Free nations and peoples are our friends. We need each other. Appeasement always fails.

“The gift of Vilnius should not bring despair or cynicism. It brings freedom from falsehood and cant. With that gift we can see that our allies in the Soviet Union are not the frightened men of the Kremlin but the democratic movements — in Moscow, in the Baltics, in Armenia, everywhere in the crumbling empire...

“Mr. Bush, please, don't you see that only free governments and free people can create a

ACTIVITIES IN THE UNITED STATES CONGRESS

Over twenty resolutions have been introduced by the US Congress this year in reaction to Soviet atrocities in Lithuania and aggression throughout the Baltic States. Four resolutions have already passed and of three still being debated, the following two require your immediate and intensive support.

1. S. 9; introduced 1/14 by Dole; 1 cosponsor; referred to the Senate committee on Foreign Relations; a bill to amend US foreign aid policy toward countries in transition from communism to democracy, provides for extending such aid directly to the republic level; binding, expects strong opposition from the White House.

2. H.R. 559; introduced 1/18 by Cardin; 28 cosponsors; referred to the House Committee on Ways and Means; makes granting MNF status for the USSR conditional on independence for the Baltic Republics; carries the force of law.

Contact your congressman and senators now and urge them to support and cosponsor these resolutions. Remind them that by doing so they not only help Lithuania, Latvia and Estonia, but support emerging democracies throughout the Soviet Union.

truly secure world order — open to all who oppose tyranny? That is the meaning of Vilnius. It should be the meaning of Jan. 15, 1991, and what follows in war or peace.”

(A. M. Rosenthal, “The New World Order Dies,” *The New York Times*, January 15, 1991) (ELTA — Feb. 1991).

30 YEARS AGO IN "LITHUANIAN DAYS"

United States Congress Demands: SOVIETS MUST WITHDRAW FROM LITHUANIA

United States Senator Thomas H. Kuchel (R — Calif.) introduced in the United States Senate a resolution requesting the President of the United States to urge certain actions in behalf of Lithuania, Estonia, and Latvia.

Several days later Rep. Glenard P. Lipscomb (R — Calif.) introduced the same resolution (H. Con. Res. 153) in the House of Representatives. This resolution was referred to the committees on foreign resolutions of the Senate and the House. It is no question that the committees and both Houses will act favorably on this resolution soon.

The resolution reads as follows:

WHEREAS the Communist regime did not come to power in Lithuania and other two Baltic states, Estonia and Latvia, by legal or democratic processes; and

WHEREAS the Soviet Union took over Lithuania, Estonia, and Latvia by force of arms; and

WHEREAS the Baltic people, Lithuanians, Estonians, and Latvians, under Communist control were and still are overwhelmingly anti-Communist; and

WHEREAS Lithuanians, Estonians and Latvians desire, fight and die for the national independence; and

WHEREAS the Government of the United States of America maintains diplomatic relations with the Governments of the Baltic nations of Lithuania, Estonia and Latvia and consistently has refused to recognize their

seizure and forced "incorporation" into the Union of the Soviet Socialist Republics; Now, therefore be it

RESOLVED That the Senate and the House of Representatives of the United States of America request the President of the United States to bring up the Baltic states question before the United Nations and ask that the United Nations request the Soviets (a) to withdraw all Soviet troops, agents, colonists and controls from Lithuania, Estonia and Latvia, (b) to return all Baltic exiles from Siberia, prisons and slave-labor camps; and be it finally

RESOLVED, That the United Nations conduct free elections in Lithuania, Estonia and Latvia under its supervision.

— — — — —

SOVIET COLONIES

"Therefore it was so encouraging to hear that at last there have arisen voices at the United Nations — starting with the delegate from Philippines, then also Canadian, British and United States delegates asking that today's greatest colonial power, Moscow, give freedom to its colonies, for example: Lithuania, Latvia, Estonia, Ukraine, Armenia, and the satellites..."

*The Christian Science Monitor,
January 13, 1961*

KHRUSHCHEV MUST WITHDRAW FROM LITHUANIA

"... How desperately nearly 3 million Lithuanians in their Soviet enslaved land must be, seeing no dawn on the horizon, and receiving little tangible encouragement from the free world.

On the other hand, how strong must be belief of the Lithuanian people in the ultimate liberation of their country if they have not given up hope after 20 years of Soviet oppression. Their spirit of resistance is not broken. This is not mere wishful thinking. Pravda admits it. Frequent changes in Communist hierarchy in non-Russian border republics prove it...

Let us remind Khrushchev, every time he speaks of liberation of peoples in other parts of the world, that he must first liberate peoples in his own empire. Let us tell him that he must first check his own record, before acting as protector of the so-called colonial peoples, for the Soviet Union is the last country in the world where colonialism persists in its most brutal form..."

Sen. Kenneth B. Keating (R.—N.Y.)
Congr. Record, Feb. 16, 1960

AKAI • SANYO • JVC • SEIKO • TOSHIBA • CASIO • SHARP • MINOLTA • CITIZEN • SONY • NEC

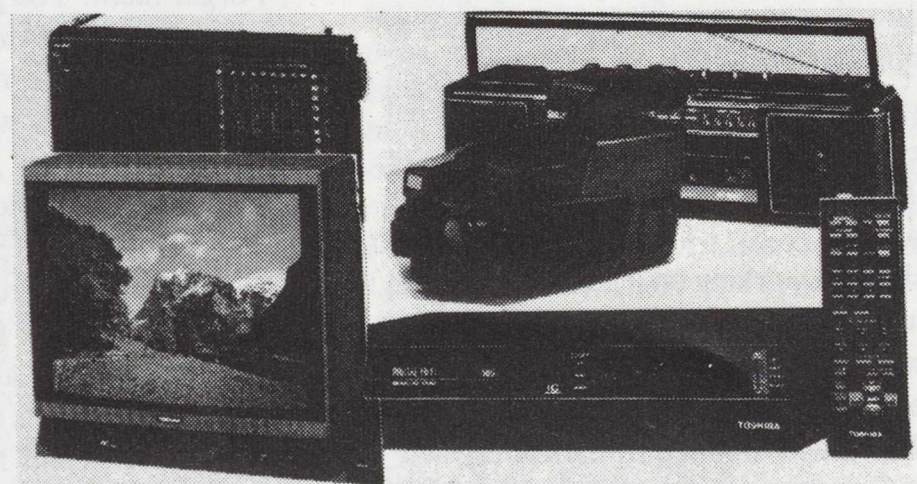
Pirmoji rusų parduotuvė Los Angeles parduodanti STEREO — VIDEO — RADIO — FOTO APARATUS, tinkančius Sovietų Sąjungos sistemai.

EVROPA ELECTRONICS

☐ Esame pirmoji įstaiga Los Angeles, siunčianti siuntinius sudarytus iš mūsų krautuvėje pirkty prekių, į Lietuvą ir kitus Sovietų Sąjungos kraštus, **muilą apmokant čia.**

☐ Parduodame japonų gamybos televizijos, video aparatus, telefonus, video-magnetofonus tinkančius Europos arba Amerikos sistemoms

☐ Tikrai pas mus gausite kvalifikuotų tarnautojų patarimus kokios prekės turi paklausą Lietuvoje

Krautuvė atdara: kasdieną 11 — 8 v.v., sekmadieniais 12 — 5 v.v.

EVROPA ELECTRONICS
7117 SUNSET BOULEVARD, SUNSET GALERIA, HOLLYWOOD, CA
Tel. : (213) 851-8401

Kampas La Brea, šalia El Pollo Loco ir Wendy's. 1 val. mašinos pastatymas veltui.

LIETUVIŲ DIENOS

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

Žurnalo ir knygų
PLATINTOJAI

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

J. A. V-se

Boston, MA—Baltic Associates
P.O. Box 1406 GMF
Boston, MA 02205

Chicago, IL—"Patria",
2646 W. 71st St.
Chicago, IL 60629

"Gifts International"
2501 W. 71st St.
Chicago, IL 60629

Balzekas Museum
of Lithuanian Culture
6500 So. Pulaski Rd.
Chicago, IL 60629

"Sėklyčia"
2715 W. 71st Street
Chicago, IL 60629

Cleveland, Ohio—Dievo Motinos par.
knygynas
64 East 226th St.
Euclid, OH 44123

Detroit, Mich.—Šv. Antano parapijos
spaudos kioskas
1984 — 25th St.
Detroit, MI 48216

Los Angeles—D. Domkienė
Šv. Kazimiero par.
Spaudos kioskas
2718 St. George St.
Los Angeles, CA 90027

AUSTRALIJOJE
A. Kubilius
131 Crozier Ave.
Edwarston, SA 5039
K. Pocius
6-8 Eastray St.
Norwood, SA 5067

KANADOJE
V. Aušrotas
29 Sun Row Drive
Weston, Ont M9P 3H5
S. Prakapas
49 Norseman St.
Toronto, Ont. M8Z 2P7
J. Šiaučiulis
1465 Rue de Seve
Montreal, Que M4E 2A8

LOS ANGELES, CA
KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIO
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30 — 1:00 p.p.

Vytautas Šeštokas — pirmininkas
Vladas Gilyš - koordinatorius
3329½ Atwater Ave., Los Angeles,
CA 90039. Tel.: (213) 662-6906

BALTIMORE, MD
"RADIO VALANDĖLĖ LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio rytais nuo
10:30 iki 11:00
WBMD — 750 Kilocycles

Programos vedėjas:
J. Kęstutis Laskauskas,
1312 Birch Ave.,
Baltimore, MD 21227. Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9:00 — 10:00 val. ryto
iš WCAV — FM 98

Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, MA 02402
Telefonas: (508) 586-7209

CHICAGO, IL
Lithuanian-American Radio
— Amerikos Lietuvių Radijo —
Sekmadieniais
nuo 7 val. iki 8 val. ryto
iš WCEV stoties 1450 AM banga
Programos vedėjai:
Anatolijus Šlutas
Anglų kalbos skyrelis:
Frances Šlutienė
2638 W. 71st. St. Chicago, IL 60629
Tel.: (312) 778-2100

LIETUVOS AIDAI
Kasdien
nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val. vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
Programos vedėja
Kazė Brazdžionytė
511 So. Nolton Ave.
WILLOW SPRINGS, IL 60480
Tel.: (312) 839-2511

CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI
Girdima sekmadieniais
6:00-7:00 val. vakaro
Stotis WCPN, banga FM 90.3
Vedėjas — Juozas Stempužis
4249 Lambert Rd.,
Cleveland, Ohio 44121
Tel.: (216) 382-9268

DETROIT, MICH.
Lietuviškas Balsas
Lithuanian Voice
WCAR — 1090 Banga LIVONIA
Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:
KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Tel.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ
RADIO VALANDĖLĖ
WPON — 1460 AM
Pirmadieniais ir penktadieniais
nuo 3:00 iki 4:00 val. vakaro
Programos vedėjas:
ALGIS ZAPARACKAS
Bendradarbiai: Ant. Zaparackas,
Algis Lapšys, Edv. Skiotys
2222 Franklin Rd.
Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.
TĖVYNĖS GARSAI
WRYM — 840 AM
Sekmadieniais 10:30 — 11:30 v. r.
Programos vedėjas
A. Dragūnevičius
127 Wellington Dr.,
Farmington, CT 06032
Tel.: (203) 677-8567

Bendradarbiai:
Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas
Longinas Kapeckas
Leonas Lėtas-Adamkevičius
įžd. Alis Simonaitis
HOT SPRINGS, ARK
LITHUANIAN BROADCASTING SPA
LEISKIT Į TĖVYNĘ
Girdima sekmadienio rytais 9:30 v.
iš KIXT — 1420 AM banga
Vedėja: Salomėja Šmaižienė
204 Hilltop Drive, Hot Springs,
AR 71913. Tel.: (501) 321-9641

PITTSBURGH, PA
The First Lithuanian Radio Program
in Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT — 730 kc.
Sekmadieniais 12:30 — 1:00 p.m.

Programos vedėjai:
Povilas ir Gertrude Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd.,
Pittsburgh, PA 15243

ROMA, ITALIJA
ROMOS RADIJAS
Transliuojamas kasdien nuo 20:50
iki 21:10 v.v. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis
Vedėjas — Dr. J. Gailius
Circonvallazione NOMETANA 162

NEW JERSEY — NEW YORK
"LIETUVOS ATSIMINIMAI"
radijo val. girdima sekmadieniais
2 — 3 val. p.p.
iš Seton Hall Universiteto stoties
89.5 FM banga
MUSIC OF LITHUANIA programos,
vedamos anglų kalba
iš tos pačios stoties, girdimos
sekmadieniais 1 — 2 v.p.p.
Dr. J. J. Stukas — direktorius
234 Sunlit Dr., Watchung, NJ 07060
Tel.: (201) 753-5636

LAISVĖS ŽIBURYS
Girdima kiekvieną sekmadienį
nuo 9 iki 10 v. ryto iš WNWK stoties
105.9 FM banga
Vedėjas — Romas Kezys
217-25 54th Ave., Bayside, NY 11364
Tel.: (718) 229-9134

ROCHESTER, NEW YORK
DAINOS AIDAS
Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 v. ryto
stotis WZZI — FM 91.5 mc.
Išlaiko Lietuvių Radijo Klubas
Klubo valdyba: Al Gečas, pirm.,
R. Kiršteinas, vice-pirm.,
J. Krokytė, sekr.,
Rūta Ilgūnaitė, įžd.,
L. Laukaitienė, narė.
320 Durnan St.,
Rochester, NY 14621

WATERBURY, CONN.
LIETUVOS PRISIMINIMAI
Sekmadieniais 7:15 — 8:00 val. ryto
WNTY — AM 99
Southington, CT
Vedėjas — Antanas Paliulis
105 Sunnyside Ave.,
Waterbury, CT 06708,
Tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA
LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS
Kiekvieną trečiądienį 11:30 v. ryto
CFMB stotis — Banga 1410
Programos vedėjas —
L. Stankevičius
1053 Cr. Albanel, Duverney, P. Q.
Canada, Tel.: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA
TĖVYNĖS PRISIMINIMAI
Įsteigta 1951 m.
Sekmadieniais 2:00 iki 2:30 v. p.p.
iš CHIN stoties. Banga 100.7 FM
Programos vedėja
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Dr., Toronto, Ont.
M4C 5K2, Canada
Tel.: (416) 690-3416

VATIKANAS, ITALIJA
Programa transliuojama
8 kartus savaitėje.
Sekmad. rytais 10:30 — 11:00
Lietuvos laiku ir kiekvieną vakarą
20:15 — 20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas —
Kun. V. Kaziūnas
Adresas: Sezione Lituania,
Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

BALTIC BAKERY

Savininkai — ANKŲ ŠEIMA
4627 So. Hermitage, Chicago, IL. 60629 Tel.: (312) LA3—1510
ir
2616 West 69th Street, Chicago, IL 60629 Tel.: (312) 737—6784

Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgales aukoti **TAUTOS FONDUI**
savo uždaviniams vykdyti Lietuvos Laisvės išdui — laisvajai Lietuvai
padėti atsistatyti, 6-mis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo
transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams
gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:
Non-profit. Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P. O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

